

Patyşalar

Birinji kitap

Giriş

Şamuwel pygamber we Patyşalar kitapларында Ysraýyl şalygynyň ir döwürden tä onuň ahyrky günlerine çenli bolup geçen taryhy beýan edilýär.

Bu kitapda Dawut pygamberiň ömrüniň ahyrky günleri barada gürrüň berilýär. Ol indi garrap, ýaşy birçene baran goja, saglygynyň hem öňküligi ýok. Dawut pygamber ysraýyl halkyna baştutanlyk etmegiň indi özüne aňsat daldigine düşünýär. Şonuň üçin-de, ol ogly Süleýmany patyşalyga belleýär.

Süleýman patyşalyga bellenilende, şeýle uly halka baştutanlyk etmek üçin Hudaýdan ilki bilen pähim-paýhas dileýär. Süleýmanyň bu dilegi Hudaýyň göwnüne ýaraýar. Şonuň üçin-de, Ol şeýle diýýär: «Özüňe uzak ömür, baýlyk dilemän ýa-da duşmanlaryňyň ölümünü dilemän, eýsem ýagşy-ýamany saýgarar ýaly, akyl-paýhas diläniň üçin, Men saňa dilän zadyňy berýärim. Men saňa öňküleriň hiç birinde bolmadyk we senden soň hem hiç kimde bolup bilmejek akyl-paýhas, aň-düşünje bererin» (3:11-12).

Şunlukda, Süleýman pygamber Hudaýyň beren pähim-paýhasy bilen ysraýyl halkyna 40 ýyl baştutanlyk edýär, Hudaýa sežde etmek üçin ilkinji ybadathanany gurýar, pähim-paýhaslar kitabyňy ýazýar. Ol öz

döwürüniň iň tanymal patyşalarynyň biri bolýar. Ýöne onuň çendenaşalyga ýykgyň edendigini hem belläp geçmelidir. Mysal üçin, onuň döwründe halkdan ýygňalan salgydyň mukdary has-da artýar, aýaldyr gyraňklarynyň sany juda köp bolýar.

Süleýman aradan çykandan soň onuň patyşalygy Demirgazyk we Günorta patyşalyklaryna bölünýär. Demirgazyk patyşalygy Ysraýyl, Günorta patyşalygy hem Ýahuda atlary bilen bellidir. *Patyşalar* kitapларыnyň ikisinde hem Ysraýyl we Ýahuda patyşalyklaryň Hudaýyň buýruklaryna näderejede tabyn bolandyklary beýan edilýär. Patyşalaryň diňe birnäçesi Rebbiň buýruklaryna tabyndylar. Beýleki patyşalar bolsa öz bitabynlyklary zerarly özlerini we tutuş halky Hudaýyň jezasyna sezewar etdiler. Şalyklaryň aman galan raýatlary Aşur we Babyla sürgün edilende, Ysraýyl we Ýahuda patyşalyklarynyň hökmürowanlygy tamamlanýar. Iýerusalimiň we ybadathananyň diwarlary babylylar tarapyndan weýran edilýär. Emma wagtyň geçmegi bilen Ýahuda patyşalygy gaýtadan dikeldilýär. Bu wakalar *Ezra we Nehemýa* kitaplarynda beýan edilýär.

Bu kitapda Ylýas pygamber barada güýji arkaly mugjyzalardyr gudratlary görkezen pygamberdir.

Mazmuny

Dawudyň patyşalygy tamamlanýar..... 1:1-2:12
 Süleýman patyşa saýlanlyýar 2:13-46
 Süleýmanyň şalygynyň irki ýyllary 3:1-4:34
 Ybadathana gurulýar 5:1-8:66
 Süleýmanyň şalygynyň soňky ýyllary 9:1-11:43
 Patyşalyk bölünýär 12:1-22:53
     Demirgazyk tireleri gozgalaň turuzýar.....12:1-14:20
     Ysraýylyň we Ýahudanyň patyşalary 14:21-16:34
     Ylýas pygamber 17:1-19:21
     Ysraýyl patyşasy Ahap.....20:1-22:40
     Ýahuda patyşasy Ýehoşapat we Ysraýyl patyşasy Ahazýa 22:41-53

1-nji bap

Dawut patyşanyň ömrüniň soňky ýyllary

¹Dawut patyşa garrap, ýaşı birçene ýetipdi. Onuň üstüni näçe ýapynja bilen basyrsalar-da, ol ýylnyp bilenokdy. ²Şonda onuň köşk emeldarlary oňa: «Siziň alyhezretiňiz, siziň üçin bir ýaş boý gyz gözlesinler; ol gyz patyşanyň huzurynda durup, oňa hyzmat etsin, jenabym patyşa golaý ýatyp, ony gyzdyrsyn» diýdiler. ³Şeýdip, olar tutuş Ysraýylda görmegeý, boý gyzyň gözlegine çykdylar we şunemli Aбыşаg atly bir gyzy tapyp, ony patyşanyň huzuryňa getirdiler. ⁴Gyz gaty görmegeýdi. Ol patyşa seretdi, oňa hyzmat etdi, ýöne patyşa oňa ýanaşmady.

Adonyýa özüni patyşa diýip yglan edýär

⁵Dawudyň Hagytдан болan oğly Adonyýa tekepbirlik bilen: «Men patyşa bolaryn» diýdi. Ol özi üçin söweş

arabalaryny, söweş arabaly esgerleri hem-de öňünden ýörär ýaly elli sany esger taýynlady. ⁶Kakasy Dawut hiç haçan oňa: «Näme üçin beýle etdiň?» diýmändi. Adonyýa Abşalomdan soň doglan gaty görmegeý oğlandy. ⁷Adonyýa Seruýanyň oğly Ýowap we Abyatar ruhany bilen dil düwüşdi. Şeýdip, ol ikisi Adonyýanyň tarapynda boldy. ⁸Emma Sadok ruhany, Ýehoýadanyň oğly Benaýa, Natan pygamber, Şimgi, Regi hem-de Dawudyň batyr ýigitleri Adonyýanyň tarapynda däldiler.

⁹Adonyýa Eýnrogeliň golaýynda ky Ýylan gaýanyň ýanynda goýunlary, semiz öküzçeleri we mallary gurbanlyk berip, ähli doganlaryny, patyşanyň ogullaryny, Ýahudanyň ähli köşk emeldarlaryny çagyrdy. ¹⁰Emma ol Natan pygamberi-de, Benaýany-da, Dawudyň batyr ýigitlerini-de, öz dogany Süleýmany-da çagyrmady.

Süleýman patyşa diýlip yglan edilýär

¹¹Soňra Natan pygamber Süleýmanyň ejesi Batşeba şeýle diýdi: «Sen Hagytýň

ogly Adonyýanyň patyşa bolandygyny we jenabymyz Dawudyň mundan habarynyň ýokdugyny eşitmediňmi? ¹²Indi men saňa ogluň Süleýman ikiňiziň öz janyňyzy halas etmegiňiz üçin bir maslahat bereýin. ¹³Sen dessine Dawut patyşanyň ýanyna git-de, ondan: „Eý, jenabym, sen menden soň seniň ogluň Süleýman patyşalyk eder, ol meniň tagtymda oturar diýip, maňa ant içmediňmi näme? Onda näme üçin häzir Adonyýa patyşalyk edýär?“ diýip soragyn. ¹⁴Onsoň sen şol ýerde patyşa bilen gepleşip durkaň, men seniň zýyňdan girip, seniň aýdanlaryňy tassyklaryn».

¹⁵Şeýdip Batşeba patyşanyň içki otagyňa geldi. Patyşa gaty garrapdy; şunemli Aбыşag oňa seredýärdi. ¹⁶Batşeba patyşanyň önünde dyza çöküp tagzym etdi. Patyşa ondan: «Näme arzyň bar?» diýip sorady. ¹⁷Batşeba oňa: «Eý, meniň jenabym: „Menden soň seniň ogluň Süleýman patyşalyk eder, ol meniň tagtymda oturar“ diýip, maňa Hudaýyň Rebden ant içipdiň. ¹⁸Emma häzir Adonyýa patyşalyk edýär, seniň bu zatlardan habaryň ýok. ¹⁹Ol birto-par semiz öküzçeleri, mallary hem-de goýunlary gurbanlyk berip, patyşanyň ähli ogullaryny, Abýatar ruhanyny, goşun serkerdesi Ýowaby çagyrdy, ýöne ol guluň Süleýmany çagyrmady. ²⁰Eý, jenabym, häzir bütin ysraýyl halkynyň gözi sendedir. Sen jenabymdan soň, onuň tagtynda kimiň oturmalydygyny olara aýt. ²¹Ýogsam jenabym dünýäden ötenden soň, men we oglum Süleýman etmişli saýylarys» diýdi.

²²Batşeba patyşa bilen gepleşip durka, Natan pygamber geldi. ²³Patyşa: «Natan pygamber şu ýerde» diýip habar berdiler. Ol patyşanyň huzuryňa geldi we ýüzin düşüp, oňa tagzym etdi. ²⁴Natan oňa

şeýle diýdi: «Eý, jenabym, sen: „Menden soň Adonyýa patyşalyk eder, ol meniň tagtymda oturar“ diýip aýtdyňmy näme? ²⁵Adonyýa bu gün gidip, birtopar semiz öküzçeleri we mallary, goýunlary gurbanlyk berip, patyşanyň ogullarynyň baryny, goşun serkerdelerini we Abýatar ruhanyny çagyrdy. Olar Adonyýa bilen bile iýip-içip: „Ýaşasyn Adonyýa patyşa!“ diýýärler. ²⁶Ýöne Adonyýa men guluňy, Sadok ruhanyny, Ýehoýadanyň ogly Benaýany we guluň Süleýmany çagyrmady. ²⁷Eger bu iş jenabym patyşanyň tabşyrygy boýunça bolan bolsa, onda näme üçin gullaryňa jenabym patyşadan soň tagtda kimiň oturmalydygyny aýtmadyň?»

²⁸Dawut patyşa: «Batşebany meniň ýanyma çagyryň» diýdi. Batşeba patyşanyň huzuryňa gelip, onuň önünde durdy. ²⁹Patyşa Rebden ant içip, şeýle diýdi: «Janymy her muşakgatdan gutaran Reb muňa şaýatdyr: ³⁰„Menden soň seniň ogluň Süleýman patyşalyk eder, ol meniň tagtymda oturar“ diýip, Ysraýyl Hudaýy Rebden içen antymy bu gün hökman berjaý ederin». ³¹Onsoň Batşeba ýüzünü ýere berip, oňa tagzym etdi we: «Goý, jenabym Dawut patyşanyň ömri uzak bolsun!» diýdi.

³²Dawut patyşa: «Sadok ruhanyny, Natan pygamberi, Ýehoýadanyň ogly Benaýany meniň ýanyma çagyryň» diýdi. Olar patyşanyň huzuryňa geldiler. ³³Patyşa olara: «Meniň köşk emeldarlarymy ýanyňyz bilen alyň-da, oglum Süleýmany meniň gatryma mündürüp, Gihona äkidiň. ³⁴Sadok ruhany bilen Natan pygamber şol ýerde onuň başyna ýag guýup, ony Ysraýylyň üstünden patyşalyga bellesinler; onsoň surnaý çalyň-da: „Ýaşasyn Süleýman patyşa!“ diýip gygyryň. ³⁵Siz onuň zýy bilen

gellersiňiz, ol gelsin-de, meniň tagtymda otursyn we meniň ýerime patyşa bolsun. Çünki men ony Ysraýylyň we Ýahudanyň patyşasy edip belledim» diýdi. ³⁶Ýehoýadanyň ogly Benaýa patyşa jogap berip, şeýle diýdi: «Omyň! Meniň jenabymyň Hudaýy Reb hem şeýle diýsin. ³⁷Reb jenabym bilen bolşy ýaly, Süleýman bilen hem bolup, onuň şalygyny jenabym Dawut patyşanyň şalygyndan-da has gülletsin».

³⁸Şeýdip, Sadok ruhany, Natan pygamber, Ýehoýadanyň ogly Benaýa, keretler hem peletler gidip, Süleýmany Dawut patyşanyň gatyryna mündürdiler-de, ony Gihona tarap äkitdiler. ³⁹Sadok ruhany Rebbe ýüz tutulýan çadyrdan içi zeýtun ýagly şahy alyp, Süleýmanyň başyna ýag guýdy. Soňra surnaý çalyp, ähli adamlar: «Ýaşasyn Süleýman patyşa!» diýip gygyryşdylar. ⁴⁰Olar tüýdük çalyp, şatlanyp, gygyryşyp, Süleýmanyň yzy bilen gitdiler. Olaryň sesi ýeri sarsdyrdy.

⁴¹Adonyýa bilen onuň ýanyndaky çagyrylanlaryň bary iýip-içip bolanlaryndan soň muny eşitdiler. Ýowap surnaý sesini eşidip: «Şäherdäki bu şowhun nämekä?» diýdi. ⁴²Ol gepläp durka, Abýatar ruhanynyň ogly Ýonatan geldi. Adonyýa: «Giriber, çünki sen hormatlanýan adamsyň, hoş habar getirensiň» diýdi. ⁴³Ýonatan Adonyýa şeýle diýdi: «Ýök, beýle däl, jenabymyz Dawut patyşa Süleýmany patyşa etdi. ⁴⁴Patyşa Sadok ruhanyny, Natan pygamberi, Ýehoýadanyň ogly Benaýany, keretleri, peletleri onuň bilen iberdi. Olar ony patyşanyň gatyryna mündürdiler. ⁴⁵Sadok ruhany bilen Natan pygamber onuň başyna ýag guýup, ony Gihonda patyşalyga bellediler. Şol ýerden olar şatlanyp, gygyryşyp şähere tarap gaýtdylar. Bu adamlaryň şowhunly sesleridir. Siziň

eşiden şowhunynyň şoldur. ⁴⁶Süleýman patyşalyk tagtynda oturýar. ⁴⁷Patyşanyň emeldarlary jenabymyz Dawut patyşany mübärekläp: „Goý, Hudaýyň Süleýmanyň adyny seniň adyňdan-da meşhur etsin, onuň şalygyny seniň şalygyňdan-da has gülletsin“ diýdiler. Patyşa hem düşeginiň üstünden Hudaýa sežde etdi. ⁴⁸Patyşa dowam edip, şeýle dileg etdi: „Şu gün gözümiň açyklygynda meniň perzentlerimiň birine tagtymy beren, Ysraýyl Hudaýy Rebbe alkyş bolsun“».

⁴⁹Onsoň Adonyýanyň ýanyndaky çagyrylanlaryň bary gorkuşyp, ýerlerinden turup, hersi öz ýoluna gitdi. ⁵⁰Adonyýa Süleýmandan gorkusyna, dessine Rebbe ýüz tutulýan çadyra gidip, özüni goramak üçin, şol ýerdäki gurbanlyk sypasynyň çykyp duran şahларыndan ýapyşdy. ⁵¹Süleýmana şeýle habar berdiler: «Ine, Adonyýa Süleýman patyşadan gorkýar, ol gurbanlyk sypasynyň şahларыndan ýapyşyp: „Goý, Süleýman patyşa şu gün öz guluny öldürmejekdigi barada maňa ant içsin“ diýýär». ⁵²Süleýman şeýle jogap gaýtardy: «Eger ol özüni laýyk alyp barsa, onuň ýekeje gylam gymyldamaz, eger-de ondan bir pislik tapylaýsa, onda ol öler». ⁵³Şeýdip, Süleýman patyşa onuň yzyndan adam iberip, ony gurbanlyk sypasyndan getirtirdi. Ol gelip, Süleýman patyşa tagzym etdi. Süleýman hem oňa: «Bar, öýüňe gaýt» diýdi.

2-nji bab

Dawudyň Süleýmana wesýeti

¹Dawut ölmeziniň öň ýanynda ogly Süleýmany ýanyna çagyryp, oňa şeýle wesýet etdi: ²«Her kes kimin men-de dünýäden ötmeli pursadym golaý geldi. Sen tutanýerli bol, mert bol. ³Öz

Hudaýyň Reb näme buýursa, ony ýerine ýetir; Rebbiň ýollaryndan ýöräp, Onuň parzlaryny, tabşyryklaryny, hökümlerini hem-de öwüt-ündewlerini Musanyň kanunynda ýazylyşy ýaly berjaý et. Şonda sen näme etseň-de, nirä gitseň-de, işiň şowuna bolar. ⁴Onsoň Reb: „Eger seniň ogullaryň Maňa gulak goýup, bütin kalplary, jan-tenleri bilen Maňa iman edip ýaşasalar, ysraýyl tagtyndan seniň nesliňiň arkasy kesilmez“ diýip, maňa beren wadasyny berjaý eder. ⁵Şeýle hem Seruýanyň ogly Ýowabyň maňa näme edenini hem-de onuň Ysraýylyň iki goşunbaşysyny Neriň ogly Abneri hem-de Ýeteriň ogly Emasany öldürip, näme edenini özün bilýänsiň. Ol uruş wagtyndaky gan üçin asudalyk wagtynda ar alyp, olary öldürdi. Ýowap eşiklerini uruş döwründäki ýaly gana bulady. ⁶Sen pähim-paýhasyňa görä hereket et. Ýowap garrylyk çagynda ölümler dünýäsine asudalykda inmesin. ⁷Gilgatly Barzyllyň ogullaryna mähirli bol. Sen olary zerur zatlar bilen üpjün et, çünki men doganyň Abşalomdan gaçanymda, olar maňa ýagşylyk etdiler. ⁸Şeýle hem Bahurymdan bolan benýaminli Geraýnyň ogly Şimgi bardyr. Mahanaýyyma barýarkam, ol maňa erbet gargyş etdi, ýöne ol Iordan derýasyna meni garşylamaga gelende, men oňa: „Men seni öldürmerin“ diýip, Rebden ant içdim. ⁹Emma sen Şimginini jezasyz galdyrma, çünki sen paýhasly adamsyň we oňa näme etmelidigiňi özün bilersiň. Şimgi garrylyk çagynda ölümler dünýäsine asudalykda inmesin».

Dawudyň ölümi

¹⁰Onsoň Dawut ata-babalaryna gowuşdy. Ony Dawut galasynda jaýladylar. ¹¹Dawut Ysraýylda kyrk ýyllap patyşalyk

etdi. Ol ýedi ýyl Hebronda, otuz üç ýyl hem Iýerusalimde patyşalyk etdi. ¹²Şeýdip, Süleýman kakasy Dawudyň tagtyna çykdy; onuň patyşalygy gaty mäkäm boldy.

Adonyýanyň ölümi

¹³Onsoň Hagytyň ogly Adonyýa Süleýmanyň ejesi Batşebanyň ýanyna geldi. Batşeba ondan: «Eýgiligemi?» diýip sorady. Adonyýa hem: «Eýgilige» diýip jogap berdi. ¹⁴Soňra Adonyýa: «Seniň bilen bir gürrüňim bar» diýdi. Batşeba: «Aýdyber» diýdi. ¹⁵Adonyýa şeýle diýdi: «Sen bilýärsiň, men patyşa bolmalydym, bütin ysraýyl halky meniň patyşa bolmagyma garaşyardy. Emma bu başgaça boldy, meniň inim patyşa boldy, çünki bu patyşalyk Reb-dendi. ¹⁶Indi meniň senden bir haýyşym bar; ony ret etme». Batşeba hem oňa: «Aýdyber» diýdi. ¹⁷Adonyýa: «Haýyş edýärim, Süleýman patyşadan şunemli Abyşagy maňa aýallyga bermegini soray. Ol saňa ýok diýmez» diýdi. ¹⁸Batşeba: «Bolýar, men seniň üçin patyşa bilen gepleşerin» diýdi.

¹⁹Şeýlelikde, Batşeba Adonyýanyň adyndan gepleşmek üçin Süleýman patyşanyň ýanyna gitdi. Patyşa ony garşy almaga ýerinden galyp, tagzym edip, tagtynda oturdy. Patyşanyň ejesi üçin hem bir tagt getirip goýdular, ol patyşanyň sag tarapynda oturdy. ²⁰Soňra Batşeba: «Meniň bir kiçijik haýyşym bar; ony ret etme» diýdi. Patyşa hem oňa: «Haýyşyňy aýdyber eje, men ony ret etmen» diýdi. ²¹Batşeba: «Goý, şunemli Abyşag seniň doganyň Adonyýa aýallyga berilsin» diýdi. ²²Süleýman patyşa ejesine şeýle jogap berdi: «Sen näme üçin şunemli Abyşagy Adonyýa üçin sorayarsyň? Onuň üçin patyşalygy

hem sora! Çünki ol meniň uly doganymdyr; patyşalygy diňe onuň üçin däl-de, eýsem Abýatar ruhany bilen Seruýanyň ogly Ýowap üçin hem sora!»²³ Onsoň Süleýman patyşa Rebden ant içip, şeýle diýdi: «Eger Adonyýa bu sözleri üçin öz jany bilen jogap bermese, Hudaý maňa-da muny we mundan hem betelerini görkezsün.²⁴ Meni dikeldip, kakam Dawudyň tagtynda oturdan, wada berşi ýaly maňa we meniň nesillerime patyşalygy beren Rebden ant içýärin. Adonyýa hut şu gününň özünde öldüriler!»²⁵ Şeýdip, Süleýman patyşa Ýehoýadanyň ogly Benaýany Adonyýanyň ýanyna iberdi. Ol hem ony öldürdi.

Abýatar kowulýar

²⁶ Patyşa Abýatar ruhana şeýle diýdi: «Bar, öz Anatodaky ýeriňe git, çünki sen ýaşamaga mynasyp dälsiň. Emma men seni şu wagt öldürjek däl, çünki sen kakam Dawudyň öňünde Hökmürowan Rebbiň sandygyny göterdiň, sen kakamyň ähli muşakgatlyklaryny deň çekişdiň». ²⁷ Şeýdip, Süleýman Abýatary Rebbe ruhany hökmünde gulluk etmeklik hukugyndan mahrum etdi. Şeýdip, Rebbiň Şilodaky Eliý we onuň nesilleri baradaky aýdan sözleri berjaý boldy.

Ýowabyň ölümi

²⁸ Bu habar Ýowaba baryp gowşanda, ol Rebbiň çadyryna gaçyp baryp, gurbanlyk sypasynyň şahalaryndan ýapyşdy. Çünki Ýowap Abşaloma däl-de, Adonyýa goldaw beripdi. ²⁹ Süleýman patyşa: «Ýowap Rebbiň çadyryna gaçyp bardy, ol şol ýerde gurbanlyk sypasynyň ýanynda» diýip habar berdiler. Süleýman: «Bar, git-de, ony öldür» diýip, Ýehoýadanyň ogly Benaýany iberdi. ³⁰ Onsoň Benaýa Rebbiň çadyryna gelip, Ýowaba:

«Saňa patyşanyň adyndan bäräk çykmanyňy buýurýaryn» diýdi. Ýöne Ýowap: «Ýok, men şu ýerde öljek» diýdi. Soňra Benaýa ýene-de, yzyna gidip: «Ýowap maňa şu jogaby berdi» diýip, onuň ähli aýdanlaryny patyşa habar berdi. ³¹ Patyşa şeýle jogap berdi: «Onuň aýdyşy ýaly et. Ony öldür-de, jaýla. Şeýdip, menden we kakam Dawudyň beýleki nesilleriniň boýnundan Ýowabyň döken nähak ganyňy günäsini aýyr. ³² Reb onuň bu döken ganyňy öz başyndan inderer. Çünki ol özünden-de dogruçyl hem-de gowy iki adamy, ýagny Ysraýylyň goşunbaşysy, Neriň ogly Abner bilen Ýahudanyň goşunbaşysy Ýeteriň ogly Emasa bilen urşup, olary öldürdi, kakam Dawudyň bolsa mundan habary ýokdy. ³³ Abneriň we Emasanyň gany ebedi Ýowabyň hem-de onuň nesilleriniň başyndan iner. Emma Reb Dawuda we onuň tagtda oturyan nesillerine ebedilik asudalyk berer». ³⁴ Onsoň Ýehoýadanyň ogly Benaýa gidip, Ýowaby öldürdi. Ol öz çöldäki mülkünde jaýlandy. ³⁵ Patyşa onuň ýerine Ýehoýadanyň ogly Benaýany goşunbaşy edip belledi. Abýataryň deregine bolsa, Sadogy ruhanylyga belledi.

Şimginiň ölümi

³⁶ Soňra patyşa adam ýollap, Şimgini çagyrdyp, oňa şeýle diýdi: «Iýerusalimden özüňe bir jaý sal-da, şol ýerde ýaşa, başga hiç ýere gitme. ³⁷ Bilip goý, Kidron deresinden geçip, şol ýerden çykan gününň hökman ölersiň. Sen ölümi öz başyňa satyn alarsyň». ³⁸ Şimgi patyşa: «Seniň aýdýan zatlaryň mamladyr, jenabym. Guluňyz—men edil aýdyşyňyz ýaly hem eder» diýdi. Şeýdip, Şimgi esli wagtlap Iýerusalimde ýaşady.

³⁹⁻⁴⁰ Üç ýyldan soň Şimginiň iki sany guly, Gatyň hany Magakanyň ogly

Akyşyň ýanyna gaçyp bardylar. Şimgi: «Seniň gullaryň Gatda» diýen habary eşidip, turup, eşegini gaňňalap, mündi-de, gullaryny gözlöp, Gata Akyşyň ýanyna gitdi. Şimgi gidip, gullaryny Gatdan yzyna getirdi. ⁴¹⁻⁴²Şimginiň Iýerusalimden Gata gidendigini we ýene yzyna dolanyp gelendigi baradaky habary Süleýmana ýetirenlerinde, patyşa adam iberip, Şimgini çagyrttdy we oňa: «Men saňa Rebden ant çyryp: „Bilip goý, başyňa näme düşse-de, şol ýerden başga ýere giden günüňiň özünde, sen hökman ölersiň diýip duýdurmanmydym näme?“ Sen hem maňa: „Seniň aýdýanlaryň bary dogry. Men saňa gulak asaryň“ diýipdiň. ⁴³Onda näme üçin Rebbe içen antyňy, meniň saňa beren tabşyrygymy berjaý etmänsiň?» ⁴⁴Patyşa sözüni dowam etdirip: «Kakam Dawuda eden ähli ýamanlyklaryňy özüň bilýänsiň. Şol eden ýamanlyklaryňy Reb seniň öz başyňdan inderer. ⁴⁵Emma Süleýman patyşa ýalkanar. Dawudyň tagty Rebbiň öňünde baky berkär» diýdi. ⁴⁶Onsoň patyşa Ýehoýadanyň ogly Benaýa buýruk berdi; ol-da gidip, ony öldürdi.

Şeýdip, Süleýmanyň patyşalygy berkeddi.

3-nji bab

Süleýman Hudaýdan pähim-paýhas dileýär

(2 Ýyl ýazgylary 1:3-12)

¹Süleýman Müsür patyşasy faraonyň gyzyna öýlenip, patyşa bilen garyndaşlyk açdy. Ol öz öýi, Rebbiň öýi hem-de Iýerusalimiň daşyndaky diwarlar salnyp gutarylýança, aýalyny Dawut galasyna getirdi. ²Adamlar seždegählerde gurbanlyk berýärdiler, çünki henize çenli Rebbe ybadat öýi salynmandy.

³Süleýman kakasy Dawudyň wesýetlerini berjaý edip, Rebbi söýdi. Ýöne ol seždegählerde gurbanlyk berip, ýakymly ysly tütetgi ýakdy. ⁴Bir gün patyşa gurbanlyk bermek üçin Gibgona gitdi, çünki esasy seždegäh şol ýerdedi. Süleýman şol ýerde müňlerçe ýakma gurbanlyklaryny beripdi. ⁵Gibgonda gije Süleýmanyň düýşüne Reb girdi. Hudaý oňa: «Dile, dilän zadyňy bererin» diýdi. ⁶Süleýman şeýle diýdi: «Guluň kakam Dawudyň ynamly, dogruçyl hem-de akýürekli bolany üçin, oňa beýik, sadyk söýgiňi görkezdiň. Bu gün oňa tagtynda oturmaga ogul berip, Öz beýik merhemetiňi görkezdiň. ⁷Indi, eý, Hudaýym Reb, Sen guluň—meni kakam Dawudyň ýerine patyşa etdiň. Men ýolbaşçylyk etmäge ukyby bolmadyk, tejribesiz, ýaş oglandyryn. ⁸Guluň Seniň saýlan, san-sajaksyz halkyňyň arasyndadyr. ⁹Şonuň üçinem halkyňy dolandyrrar ýaly, ýagşy-ýamany saýgarar ýaly, Sen Öz guluňa pähim-paýhas ber, çünki Seniň san-sajaksyz halkyňy kim dolandyryp biler?»

¹⁰Süleýmanyň bu dilegi Taňra ýarady. ¹¹⁻¹²Hudaý oňa şeýle diýdi: «Özüňe uzak ömür, baýlyk dilemän ýa-da duşmanlaryňyň ölümünü dilemän, eýsem ýagşy-ýamany saýgarar ýaly akyl-paýhas diläniň üçin, Men saňa dilän zadyňy berýärim. Men saňa öňküleriň hiç birinde bolmadyk we senden soň hem hiç kimde bolup bilmejek akyl-paýhas, aňdüşünje bererin. ¹³Men saňa dilemedik zatlaryňy, ýagny ömürboýy egsilmejek baýlyk bilen hormat bererin. Saňa taý geljek patyşa bolmaz. ¹⁴Eger sen meniň parzlarymdyr tabşyryklarymy berjaý edip, kakaň Dawut ýaly ýollarymdan ýöreseň, Men seniň ömrüňi-de uzaldaryn». ¹⁵Süleýman oýandy, görse, bu düýş eken. Soňra ol Iýerusalime gelip,

Rebbiň Äht sandygynyň öňünde durup, ýakma we salamatlyk gurbanlyklaryny berip, ähli emeldarlary üçin meýlis gurdy.

Süleýmanyň paýhasly hökümi

¹⁶Bir gün iki sany azgyn aýal gelip, patyşanyň huzurynda durdy. ¹⁷Ol aýallaryň biri şeýle diýýär: «Eý, jenabym, men şu aýal bilen bir öýde ýaşaýaryn. Şu aýal öý-dekä, meniň çagam dogulýar. ¹⁸Şondan üç gün soň munuň hem çagasy bolýar. Biziň ikimiz bile ýaşaýarys, öýde biziň ikimizden başga hiç kim ýok. ¹⁹Onsoň bir gije bu aýalyň ogly ölýär, sebäbi ol çagasynyň üstüne togalanypdyr. ²⁰Ol ýary gije turup, men uklap ýatyrkam, meniň gapdalymda ýatan oglumy alyp, öz gujagynda, öz ölen ogluny bolsa meniň gujagynda goýupdyr. ²¹Men ertesi irden oglumy emdirjek bolsam, ol öli ýatyr. Men oňa dykgat bilen seretdim we çaganyň özümiňki dældigine magat göz ýetirdim». ²²Emma beýleki aýal: «Ýok, diri çaga meniňki, ölen çaga seniňki» diýýär. Birinji aýal: «Ýok, ölen çaga seniňki, diri çaga meniňki» diýýär. Şeýdip, olar patyşanyň huzurynda jedelleşdiler.

²³Onsoň patyşa şeýle diýýär: «Biriňiz: „Diri çaga meniňki, ölen çaga seniňki“ diýýärsiňiz, beýlekiňiz bolsa: „Ýok, beýle дәll! Ölen çaga seniňki, diri çaga meniňki“ diýýärsiňiz». ²⁴Soňra patyşa: «Maňa bir gylç getirip beriň» diýýär. Patyşa gylç getirip berýärler. ²⁵Ol: «Diri galan çagany iki bölün-de, ýarysyny birine, ýarysynynda beýlekisine beriň» diýýär. ²⁶Emma çagasy diri galan aýal: «Eý, jenabym, çagany oňa beriň; ony asla öldürmäh!» diýýär. Çünki ol aýalyň öz ogluna rehim indi. Ýöne beýleki aýal: «Ol meniňki hem bolmasyn, seniňki hem bolmasyn, ony ikä bölün» diýýär. ²⁷Onsoň patyşa: «Diri galan çagany birinji aýala beriň, ony

asla öldürmäh, ol onuň ejesidir» diýýär. ²⁸Patyşanyň çykaran hökümünü bütün ysraýyl halky eşidip, oňa uly hormat goýdy. Paýhasly höküm çykarar ýaly Süleýman patyşada Hudaýyň pähim-paýhasynyň bardygyny halk gördi.

4-nji bap

Süleýmanyň emeldarlary

¹Süleýman patyşa bütün Ysraýylyň üstünden şalyk sürdi. ²Onuň ýanyndaky emeldarlar şulardy: Sadogyň ogy Azarýa ruhanydy, ³Şişanyň ogullary Elihorep bilen Ahyýa kätiplerdi, Ahyludyň ogy Ýehoşapat baş emeldardy. ⁴Ýehoýadanyň ogy Benaýa goşunbaşydy, Sadok bilen Abýatar ruhanylardy. ⁵Natanyň ogy Azarýa häkimleriň üstünden garaýardy; Natanyň ogy Zabut bolsa hem ruhany, hem patyşanyň ýaranydy. ⁶Ahyşar köşgüň baştutandy; Abdanyň ogy Adonyram bolsa mejbury işdäkileriň üstünden garaýardy.

⁷Bütün Ysraýylda Süleýmanyň on iki sany häkimi bardy. Olaryň hersi patyşany we onuň öý-içerisini, gezekli-gezegine, ýylda bir aý azyk bilen üpjün etmelidi. ⁸Olaryň atlary şulardy: Efraýym daglyk ýurdunda Benhur, ⁹Makasda, Şagalbymda, Beýtşemeşde we Eýlonbeýthananda Bendeker, ¹⁰Arubot ülkesinde Benheset (Soko bilen bütün Heper ýurtlary hem oňa degişlidi), ¹¹bütün Napatdor ülkesinde Benabynadap (ol Süleýmanyň gyzy Tapata öýlenipdi), ¹²Tagnak, Megido ülkelelerinde, Ýizregeliň etegindäki Saretanyň ýanyndaky bütün Beýtşeyan ülkesinde, Beýtşeyandan Abelmehola, Ýokmygamyň aňyrsyna çenli bolan aralykdaky ülkede Ahyludyň ogy Bagana, ¹³Ramotgilgat ülkesinde Bengeber (Bengeberde Manaşanyň ogy Ýaýyryň Gilgatdaky obalary bardy. Başandaky Argop etra-

bynda berk diwarly, derwezeleri бүрүнч гөзенekli altmyş sany uly gala hem oña degişlidi), ¹⁴Mahanaýym ülkesinde Ydonyň ogy Ahynadap, ¹⁵Naftaly ülkesinde Ahymagas (ol Süleýmanyň gyzy Bosmata öýlenipdi), ¹⁶Aşer we Begalot ülkelerinde Huşaýyň ogy Bagana, ¹⁷Ysakar ülkesinde Paruwanyň ogy Ýehoşapat, ¹⁸Benýamin ülkesinde Elanyň ogy Şimgi, ¹⁹amorlar patyşasy Sihon hem-de Başan patyşasy Oguň ýurdy bolan Gilgatda Urynyň ogy Geber. Ol bu ýeriň häkimidi.

Süleýmanyň patyşalygy

²⁰Ýahuda halky bilen ysraýyl halky deňiz ýakasyndaky çäge deý köpdi. Olar iýip-içip, hoşbagtlylykda ýaşadylar. ²¹Süleýman Ýewfrat derýasyndan piliştililer ýurduna we Müsür serhedine çenli bolan бүтін ýurda patyşalyk etdi. Olar Süleýmanyň ömrüniň ahyryna çenli oña salgyt töläp, hyzmat etdiler.

²²⁻²³Süleýmanyň köşgüniň bir günlük azygy, iki ýüz ýigrimi baş batman^a ýokary hilli undan, dört ýüz elli batman^b adaty undan, on sany бага бакылан öküzdin, ýigrimi sany ýaýlada бакылан öküzdin, ýüz sany гоýundan, ondan даşары-да sugunlardan, jerenlerden, саýгакlardan hem-de semiz guşlardan ybaratdy. ²⁴Çünki ol Ýewfrat derýasynyň günbataryndaky ähli welaýatlarda, Tipsadan Gaza çenli bolan aralykdaky Ýewfrat derýasynyň günbataryndaky ähli patyşalaryň üstünden höküm sürýärdi. Ol төweregindäki гоňşы ýurtларыnyň ählisi bilen asudalykda ýaşady. ²⁵Süleýmanyň бүтін ömrüne Dandan Beýerşeба çenli aralykdaky tutuş Ýahudadaky we Ysraýyldaky her bir adam üzüm we in-

jir agaçларыnyň аşагында asudalykda ýaşady. ²⁶Şeýle hem Süleýmanyň söweş arabalaryna goşulýan atlary üçin kyrk müň sany at ýatagy, on iki müň atlysy bardy. ²⁷Şol häkimleriň her biri Süleýman patyşany we onuň саçагындан iýmitlenýänleriň барыны, өз bellenen аýларында азык bilen үпјүн edýärdi. Olaryň hiç bir zady kemlik etmezdi. ²⁸Olaryň hersi özüne tabşyrylyşyna görä, yönekey we saýlama atlar üçin olaryň saklanýan ýerine arpa we saman getirirdi.

²⁹Hudaý Süleýmana deňiz kenaryndaky çäge deý uçursyz akyl-paýhas, duýgurlyk hem-de düşünelilik berdi. ³⁰Süleýman pähim-paýhasynda бүтін gündogarlylardan, бүтін müsürlilerden öňe geçdi. ³¹Çünki onuň pähim-paýhasy, islendik adamyňkydan, ezraly Eýtanyňkydan, Maholyň ogullary Heýmandyr Kalkolyňkydan we Dardanyňkydan-da ýitidi. Төweregindäki ähli milletleriň arasynda onuň ady meşhurdy. ³²Süleýman üç müň tymsal aýtdy; onuň nagmalary bolsa müňden agdykdy. ³³Ol Liwandaky kedr agajyndan başlap diwaryň yüzünde gögerýän käkilik otuna çenli bolan agaçlardan söz açardy, haýwanlar, guşlar, süýrenijiler we balyklar barada sözlärdi. ³⁴Süleýmanyň pähim-paýhasy hakynda eşiden ýer yüzündäki ähli patyşalar Süleýmany diňlemäge adam ýolladylar.

5-nji bap

Süleýman ybadathanany gurmaga taýýarlyk görýär
(2 Ýyl ýazgylary 2:1-18)

¹Sur patyşasy Hiram Süleýmanyň kakasynyň ornuna patyşalyga

^a 4:22-23 *Iki ýüz ýigrimi baş batman* – ýewreýçe otuz kor. Bu takm. 4,5 tonna deňdir.

^b 4:22-23 *Dört ýüz elli batman* – ýewreýçe altmyş kor. Bu takm. 9 tonna deňdir.

bellenedigini eşiden badyna, öz emeldarlaryny Süleýmanyň ýanyna iberdi; çünki Hiram Dawudyň hemişelik ýarany bolupdy. ²Süleýman hem Hirama adam iberip, şeýle diýdi: ³«Özüň bilýärsiň, kakam Dawut töweregindäki uruşlar zerarly, duşmanlaryndan doly üstün çykýança, öz Hudaýy Rebbe ybadat öýüni gurup bilmedi. ⁴Ýöne häzir Hudaýym Reb maňa hemme tarapdan parahatçylyk berdi; mende ne ýagy, ne-de betbagtçylyk bar. ⁵Şeýdip, Rebbiň kakam Dawuda: „Seniň ýeriňe tagtyňda oturtjak ogluň Maňa ybadat üçin öý gurar“ diýip aýdysy ýaly, men Hudaýym Rebbe ybadat üçin öý gurayn diýýärim. ⁶Şoňa görä meniň üçin Liwanda kedr agaçlarynyň kesilmegini tabşyr. Meniň işçilerim seniň işçileriň bilen bile işlärler. İşçileriňe näçe diýseň, şonça-da hak töläýin; çünki özüň bilýärsiň, biziň aramyzda sidonlylar ýaly agaç kesip bilýän adam ýok».

⁷Hiram Süleýmanyň sözlerini eşidende, gaty şatlanyp: «Bu uly halkyň üstünden patyşalyk eder ýaly, Dawuda şeýle akyl-paýhasly ogul beren Rebbe bu gün alkyş bolsun» diýdi. ⁸Hiram Süleýmana adam iberip: «Seniň maňa iberen sargydyňy eşitdim; men seniň kedr hem-de serwi agajy baradaky islegleriňi bitirerin. ⁹Meniň işçilerim agaçlary Liwandan deňze getirerler. Men olary bogduryp, deňiz üsti bilen akdyrdyp, aýdan ýeriňe eldirip, şol ýerde çözdürem. Sen gelip, olary äkidersiň. Sen hem meniň islegimi yerine ýetirip, köşgümdäkileri azyk bilen üpjün et». ¹⁰Şeýdip, Hiram Süleýmany kedr hem-de serwi agaçlary bilen üpjün etdi. ¹¹Süleýman

bolsa Hirama onuň köşgündäkiler üçin azyk hökmünde kyrk müň çuwal ^a bugdaý, ýedi müň hum ^b sap ýag berdi. Süleýman Hirama her ýyl şunça azyk bererdi. ¹²Reb wada berşi ýaly, Süleýmana pähim-paýhas berdi. Hiram bilen Süleýmanyň arasynda asudalyk boldy. Olar öz aralarynda ylalaşyk baglaşdylar.

¹³Süleýman patyşa ybadathananyň gurluşygy üçin bütin Ysraýyldan otuz müň işçini toplamagy buýurdy. ¹⁴Olar nobatma-nobat boýunça her aýda on müň adamy Liwana ýollady. Olar bir aý Liwanda, iki aý hem öýlerinde bolardylar. Adonyram bu mejbury işdäkileriň üstünden garaýardy. ¹⁵Süleýmanyň dagda ýetmiş müň sany yük daşary, segsen müň sany daş ýonujysy bardy. ¹⁶Mundan daşary Süleýmanyň işleýän adamlarynyň üstünden garaýan üç müň üç yüz sany baştutany bardy. ¹⁷Olar patyşanyň tabşyrygy boýunça Rebbiň öýüniň düýbünü tutmak üçin, uly gymmatbaha daşlar we ýonulan daşlar getirdiler. ¹⁸Süleýmanyň binýatçylary bilen Hiramnyň binýatçylary we geballylar Rebbiň öýüni gurmak üçin, daşlary ýonup, agaçlary kesip taýýarladylar.

6-njy bap

Süleýman ybadathanany gurýar (2 Ýyl ýazgylary 3:1-14)

¹Ysraýyllaryň Müsürden çykyp gaýtmagynyň dörd yüz segseninji ýylynda, Süleýmanyň patyşalygynyň dördünji ýylynda, ikinji aý bolan Ziw aýynda Rebbiň öýi gurlup başlandy. ²Süleýman patyşanyň Reb üçin guran öýüniň

^a 5:11 *Kyrk müň çuwal* – ýewreýçe *ýigrimi müň kor*. Bu takm. 3000 tonna deňdir.

^b 5:11 *Ýedi müň hum* – ýewreýçe *ýigrimi müň bat*. Bu takm. 440000 litre deňdir. Bu jümle kâbir golýazmalarda *ýigrimi kor* (takm. 4000 litr) diýip duş gelýär.

uzynlygy altmyş tirsek, ini ýigrimi tirsek, beýikligi otuz tirsekdi. ³Rebbiň öýüniň daşky otagyňyň öňündäki eýwanynyň ini öýüň ini ýaly ýigrimi tirsekdi, uzynlygy öýüň öň tarapynda on tirsekdi. ⁴Ol Rebbiň öýüne gözenekli penjireler etdi. ⁵Süleýman Rebbiň öýüniň daşky we içki otaglaryň, daşky diwarlaryna ýanaşdyryp, gapdal otaglaryny saldy. ⁶Pürsler öýüň diwaryny deşmez ýaly, öýüň diwarynyň ýüzünden daş çykytlar etdiler. Aşaky gatyň ini baş tirsek, ortaky gatyň ini alty tirsek, üçünji gatyň ini ýedi tirsekdi.

⁷Rebbiň öýi gurlanda önden ýonulyp taýýarlanan daşlardan guruldy. Şol sebäpden öý gurulýarka ondan ne çekiç, ne palta, ne-de demir guralyň sesi eşidildi.

⁸Ortaky gatyň gapysy Rebbiň öýüniň günorta tarapyndady; aýlawly basgançaklar bilen ortaky gata, ortaky gatdan üçünji gata çykyp bolýardy. ⁹Şeýdip, Süleýman Rebbiň öýüniň gurluşygyny tamamlady. Ol öýüň üçegini kedr pürsleri we kedr tagtalary bilen basyrdy. ¹⁰Tutuş öýe ýanaşdyrylyp salnan otaglaryň her gatyňyň beýikligi baş tirsekdi. Ol otaglar öýe kedr pürsleri bilen birikdirildi.

¹¹⁻¹²Süleýmana gurup ýören öýi hakyn-da Rebbiň şu sözi aýan boldy: «Eger sen Meniň parzlarymy berjaý edip, höküm-lerime boýun bolup, ähli tabşyryklarymy saklap, olary berjaý etseň, Men kakaň Dawuda beren wadamy seniň üstüň bilen ýerine ýetirerin. ¹³Men ysraýyllaryň arasynda ýaşap, Öz halkym ysraýyly terk etmerin».

¹⁴Şeýdip, Süleýman Rebbiň öýüni gurup gutardy. ¹⁵Ol öýüň içki diwarlarynyň ýüzüne düýbünden üçegine çenli kedr

tagtalaryny tutdy we öýüň poluny serwi agajyndan etdi. ¹⁶Ol öýüň arka tarapynda, düýbünden depesine çenli kedr agaçlaryndan beýikligi ýigrimi tirsek bolan diwar bina etdi. Ol muny iň mukaddes otag bolan içki otag hökmünde gurdy. ¹⁷Içki otagyň öňündäki daşky otagyň uzynlygy kyrk tirsekdi. ¹⁸Öýüň içi kedr tagtasyndan kesilip, kädä hem-de açylyp oturan güllere çalyň edýän nagyşlar bilen haşamlanandy. Diwardaky daşlar görünmez ýaly, diwar tutuşlygyna kedr tagtasy bilen örtüldi. ¹⁹Ol öýüň töründe Rebbiň Äht sandygyny goýar ýaly içki otag taýýarlady. ²⁰Içki otagyň uzynlygy-da, ini-de, boýy-da ýigrimi tirsekdi, oňa sap altyn çäýylandy. Ol şeýle hem kedr agajyndan ýasalan sypa-da altyn çäýdy. ²¹Süleýman Rebbiň öýüniň içini sap altyn bilen örttdi; içki otagyň öňünden altyn zynjyrlar gerip, ony-da altyna gaplady.

Ybadathana bezelýär

²²Soňra ol tutuş öýi kemsiz-köstsüz bolar ýaly, ony tutuşlygyna altyna gaplady. Hatda içki otagyň öňünde duran sypa hem altyn çäýdy.

²³Ol içki otagda her biriniň boýy on tirsek bolan zeýtun agajyndan iki sany kerup^a ýasady. ²⁴Keruplaryň ikisiniň hem ganatynyň uzynlygy baş tirsekdi. ²⁵Olaryň hersiniň ganaty, ganatynyň bir ujundan beýleki ganatynyň ujuna çenli on tirsekdi. Keruplaryň ikisiniň ölçegi-de, şekili-de birdi. ²⁶Keruplaryň ikisiniň-de beýikligi on tirsekdi. ²⁷Süleýman keruplary Rebbiň öýüniň içki otagynda goýdy. Olaryň ganatlary, biriniň ganaty diwaryň bir tarapynda, beýlekisiniň ganaty diwaryň eýleki tarapynda

^a 6:23 *Kerup* – perişdeleriň bir görnüşi. Sözlüğe seret.

ýeter ýaly gerlip goýlandy. Keruplaryň beýleki ganatlary öýüň ortasyna tarap gerlip durdy. ²⁸Süleýman keruplara hem altyn çäýdy.

²⁹Tutuş öýüň diwarlary, içki we daşky otaglaryň diwarlarynyň ýüzi oýulyp, keruplar, palma agaçlary we açylan güller bilen haşamlanandy. ³⁰Ol öýüň içki we daşky otaglarynyň poluna hem altyn çäýdy.

³¹Süleýman içki otaga zeýtun agajyndan gapylar ýasady. Gapylaryň germewleri we söýeleri baş burçlydy. ³²Zeýtun agajyndan ýasalan iki gapynyň ýüzi oýulyp, keruplar, palma agaçlary we açylan güller bilen haşamlanandy. Süleýman olara altyn çäýdy, keruplaryň we palma agaçlarynyň ýüzüne hem altyn çäýdy.

³³Şeýle hem Süleýman öýüň daşky otagynyň gapysyna zeýtun agajyndan dörtburç söýeler ýasady. ³⁴Ol serwi agajyndan iki taýly gapy etdi, onuň iki taýy hem iki tarapa-da açylýardy. ³⁵Süleýman gapylaryň ýüzi oýulyp, keruplar, palma agaçlary bilen haşamlanan nagşyň üstüne altyn çäýdy. ³⁶Ol üç hatar ýonulan daş we bir hatar kedr pürsünden içki howly gurdy.

³⁷Süleýmanyň patyşalygynyň dördünji ýylynda, Ziw aýynda Rebbiň öýüniň düýbi tutuldy. ³⁸Süleýmanyň patyşalygynyň on birinji ýylynda, sekizinji aý bolan Bul aýynda Rebbiň öýi meýilnama görä dolulygyna gurlup gutaryldy. Süleýmana öýi gurmak üçin ýedi ýyl gerek boldy.

7-nji bap

Süleýmanyň köşgi

¹Süleýman özüne-de köşk saldy. Ol köşgi on üç ýylda gurup gutardy.

²Ol «Liwan jeňneli» atly köşk saldy. Onuň uzynlygy ýüz tirsek, ini elli tirsek, beýikligi otuz tirsek bolup, ol dört hatar kedr sütünleriniň üstünde guruldy. Sütünleriň üstünde kedr pürsleri goýuldy. ³Her hatarda on baş, jemi kyrk baş sany pürs sütünleriň üstünde goýuldy. Ol köşgüň üçegi kedr tagtalary bilen basyryldy. ⁴Liwan jeňneli atly köşgüň biri-birine bakyp duran üç hatar penjireleri bardy. ⁵Ähli gapylar we gapy söýeleri dört burçlydy. Olar biri-birine gapma-garşy, üç hatardy.

⁶Süleýman uzynlygy elli tirsek, ini otuz tirsek bolan sütünler eýwanyny gurdy. Onuň önünde sütünler bilen dikilen, üsti basyrylan dalan bardy.

⁷Soňra ol Tagt zalyny, ýagny höküm çykarylýan ýer bolan Höküm zalyny gurdy. Onuň diwarlary düýbünden depeşine çenli kedr tagtalary bilen örtüldi.

⁸Süleýmanyň öz ýaşaýan öýi Tagt zalynyň ýeňse tarapyndaky howluda birmeňzeş gurluşda salnandy. Süleýman öz aýaly bolan faraonyň gyzyna-da şu zala meňzeş öý gurup berdi.

⁹Bularyň barysy daşardan köşgüň howlusyna, binýatdan çykyda çenli tutuşlygyna ölçege görä ýonulyp, ýargy bilen iki tarapy-da tekizlenen gymmatbaha daşlardan gurlandy. ¹⁰Bina ýonulan daşlardan, uly daşlardan, sekiz, on tirseklik daşlardan gurlandy. ¹¹Bina daşlarynyň üstünden ölçege görä ýonulan gymmatbaha daşlar we kedr tagtalary goýuldy. ¹²Köşgüň howlusynyň töweregindäki haýatlar edil Rebbiň öýüniň içki howlusy we öýüň eýwany ýaly üç hatar ýonulan daş we bir hatar kedr tagtasy bilen örüldi.

Hirama berlen tabşyryk

(2 Ýyl ýazgylary 3:15–5:1)

¹³Süleýman patyşa adam iberip, surly Hiramy getirtirdi. ¹⁴Hiram Naftaly

tiresinden bolan bir dul hatynyň ogludy, kakasy hem surly бүрүнч ussasydy. Ol бүрүнчден zat ýasamakda gaty ussat, ökte we tejribeli ussady. Ol Süleýman patyşanyň çagyryşyny kabul etdi. Hiram Süleýmanyň бүрүнчден ýasalmaly zatlarynyň ählisini ýasady.

¹⁵Hiram iki sany бүрүнч сүтүн ýasady. Her сүтүniň beýikligi on sekiz tirsek, төweregi on iki tirsekdi. ¹⁶Ol şeýle hem сүтүнleriň depesinde goýmak üçin бүрүнчден guýlan iki sany täç ýasady. Her täjiň beýikligi baş tirsekdi. ¹⁷Sүтүнleriň depesindeki täçler tor şekilli örne zynjyrlar bilen bezelendi. ¹⁸Ol her сүтүniň depesindeki täçleriň üstüni бүрär ýaly, her örne zynjyryň төweregine бүрүнчден ýasalan iki hatar nar aýlady. ¹⁹Eýwandaky сүтүнleriň depesindeki täçler liliýa gülüniň şekilinde bolup, olaryň beýikligi dört tirsekdi. ²⁰Täçler iki сүтүniň hem-de örne zynjyrlaryň ýokarsyndaky tegelek güberçek ýerde goýuldy. Her täjiň төweregine hatarlap, iki ýüz nar aýlandy. ²¹Ol сүтүнleri ybadathananyň eýwanynda dikdi. Ol günortada сүтүн dikip, onuň adyna Ýakin dakdy. Ol demirgazykda-da сүтүн dikip, onuň adyna Bowaz dakdy. ²²Sүтүнleriň depesinde liliýa şekilli nagyşlar bardy. Şeýdip, сүтүнleriň işi tamamlanyldy.

²³Soňra ol bir gyrasyndan beýleki gyrasyňa çenli on tirsek, beýikligini baş tirsek edip, guýma бүрүнчден tegelek howuz ýasady. Onuň төweregi otuz tirsekdi. ²⁴Howzuň erňeginiň aşagynda daşyňa aýlanan, hersi on tirsek bolan iki hatar öküz şekilli guýma nagyşlar bardy. Olar howuz bilen bile guýlup ýasalandy. ²⁵Howuz on iki öküziň üstünde durdy; öküzlериň üçüsi demirgazyga, üçüsi

günbatara, üçüsi günorta, galan üçüsi hem gündogara bakyp durdy. Howuz olaryň üstünde ýerleşdirilip, öküzlериň arkasy iç tarapa bakyp durdy. ²⁶Howzuň galyňlygy dört barmakdy, erňegi käsäniň erňegi ýaly açylan liliýa gülüniň şekilindedi. Ol ýedi ýüz hum^a tutýardy.

²⁷Ol on sany бүрүнч araba ýasady. Arabalaryň hersiniň uzynlygy, ini dört tirsek, beýikligi üç tirsekdi. ²⁸⁻²⁹Arabalaryň şekili şunuň ýaly: daşy çarçuwalanan, dört gyraňly tagtalar ýasalyp, olara ýolbarslaryň, öküzlериň we keruplaryň şekilleri haşamlanypdyr. Ýolbarslaryň we öküzlериň ýokarsyndaky we aşagyndaky çarçuwalara, egrem-bugram şekilli nagyşlar haşamlanyp salnandy. ³⁰Her arabanyň dört бүрүнч tigri, бүрүнч oklary bardy; dört burçunda hem legeni saklamak üçin çykytlar bardy; çykytlaryň her gapdalyna egrem-bugram şekilli nagyşlar haşamlanyp salnandy. ³¹Her arabanyň ýokarsynda çarçuwa-jyga salnan tegelek agyz ýasaldy. Onuň beýikligi bir tirsekdi; onuň agzy tegelek bolup, ini bir ýarym tirsekdi; onuň agzynda haşamlar bardy, gapdallary tegelek дәl-de dörtburçlydy. ³²Dört tigr gapdal tagtalaryň aşagyndady, tigrleriň oklary araba bilen bile guýlup ýasalandy. Tigriň beýikligi bir ýarym tirsekdi. ³³Tigrleriň ýasalýşy at arabalaryň tigrleriniň ýasalýşy ýalydy; olaryň oklarynyň, gurşawlarynyň, keýeleriniň, toplarynyň bary bile guýlup ýasalandy. ³⁴Her arabanyň dört burçunda dört çykyt bardy. Çykytlar araba bilen bile guýlup ýasalandy. ³⁵Arabanyň üstünde ýarym tirsek beýiklikdäki tagta sekisi bardy; arabanyň üstündäki tutawaçlar hem-de gapdal tagtalary araba bilen bile guýlup

^a 7:26 *Ýedi ýüz hum* – ýewreyçe iki müň bat. Bu takm. 44000 litre deňdir.

ýasalandy. ³⁶Onuň çykytlarynyň hem-de gapdal ýüzüniň açyk ýerlerine haşamlanan keruplaryň, arslanlaryň hem-de palma agajynyň nagşy salnandy. Olaryň daşyna egrem-bugram şekiller haşamlanyp salnandy. ³⁷Ine, Hiram on arabany şeýle ýasady. Olaryň barynyň guýluşy hem, ölçegi hem, şekili hem birdi.

³⁸Şeýle hem Hiram on sany бүрүнç legen ýasady. Her legen on baş hum ^a tutýardy; her legen dört tirsekdi; on arabanyň hersiniň üstünde bir legen bardy. ³⁹Ol arabalaryň başisini Rebbiň öýüniň günortasynda, beýleki başisini-de öýüň demirgazygynda goýdy. Ol howzy öýüň günorta-gündogar burçunda goýdy.

⁴⁰⁻⁴⁴Hiram şeýle hem gazanlar, kül atarlar, legenler ýasady. Bulardan başga-da, ol iki sütüni, sütünleriň depesindäki jam şekilli iki täji, şol täçleri bezäp duran iki sany örme zynjyry, şol zynjyrlara iki hatar edip dakmak üçin dört ýüz sany nary, on arabany, arabalaryň üstündäki on legeni, bir sany howzy hem-de howzuň astyndaky on iki öküzi ýasady. Şeýdip, Hiram Rebbiň öýünde Süleýman patyşa üçin etmeli işleriniň baryny tamamlady.

⁴⁵Gazanlar, kül atarlar, legenler we Hiramnyň Rebbiň öýi üçin Süleýman patyşa ýasap beren gaplarynyň bary ýalpyldawuk бүрүнçdendi. ⁴⁶Patyşa bu gaplary Iordanyň düzlüğünde, Sukot bilen Saretanyň arasyndaky toýun toprakly ýerde бүрүнçden guýdurdy. ⁴⁷Süleýman bu бүрүнç gap-gaçlarynyň agramyny çekdirmedi, çünki olar juda köpdü; olaryň agramyny hiç kim anyklamady.

⁴⁸Şeýdip, Süleýman Rebbiň öýündäki ähli enjamlary: altyndan edilen sypany, üstünde Rebbe hödür çöregi goýulýan

altyn hantagtasyny, ⁴⁹⁻⁵⁰içki otagyň öňünde başisi günortada, başisi demirgazykda goýlan sap altyn çyradanlary, gülleri, çyralary, ätişgirleri, käseleri, müçenekleri, legenleri, ýakymly ysly tütetgi ýakmak üçin ulanylýan gaplary, maňňallary, öýüň içki otagyň, ýagny iň mukaddes otagyň hem-de öýüň mukaddes otagyň gapylary üçin altyn petleleri ýasady.

⁵¹Şeýdip, Süleýman patyşanyň Rebbiň öýi üçin edilmeli ähli işleri tamamlandy. Süleýman kakasy Dawut tarapyndan öýe bagyş edilen ähli zatlary: kümşi, altyny, we ähli enjamlary getirip, Rebbiň öýündäki hazynada goýdy.

8-nji bap

Süleýman Äht sandygyny ybadathana getirdýär (2 Ýyl ýazgylary 5:2–6:2)

¹Onsoň Süleýman Rebbiň Äht sandygyny Dawut galasy bolan Sion galasyndan getirtmek üçin, Ysraýylyň ýaşulularyny, ähli tirebaşylaryny, ysraýyllaryň urugbaşylaryny Iýerusalime, öz huzuryňa ýygnady. ²Bütün ysraýyl halky ýedinji aý bolan Etanym aýynda, Çatma baýramynda Süleýman patyşanyň ýanyna ýygnanyşdy. ³Bütün Ysraýylyň ýaşululary geldiler we ruhanylar sandygy göterdiler. ⁴Şeýdip, olar Rebbiň Äht sandygyny, Rebbe ýüz tutulýan çadyry hem-de çadyryň içindäki ähli mukaddes enjamlary getirdiler. Bularyň baryny ruhanylar bilen lewiler Rebbiň öýüne getirdiler. ⁵Süleýman patyşa we onuň huzuryňa ýygnanan bütün ysraýyl halky Äht sandygynyň öňündedi. Olar san-sajaksyz goýunlary, öküzleri

^a 7:38 *On baş hum* – ýewreýçe *kyrk bat*. Bu takm. 880 litre deňdir.

gurbanlyk berdiler. ⁶Soňra ruhanylar Rebbiň Äht sandygyňy öz ýerine, Rebbiň öýüniň iň mukaddes otagyna, keruplaryň ganatlarynyň astyna getirip goýdular. ⁷Keruplar ganatlaryny sandygyň üstüne gerip, sandygyň-da, onuň syryklarynyň-da üstüni örtýärdi. ⁸Syryklar şeýle uzyndy welin, hatda olaryň uçlary iň mukaddes otagyň öňündäki mukaddes ýerdenem görünip durdy, ýöne daşardan görünmeýärdi. Olar şu güne çenli hem şol ýerdedir. ⁹Sandygyň içinde Musanyň goýan iki sany kanun ýazylan daş böleginden başga hiç zat ýokdy; Musa bu iki daş bölegini ysraýyl halky Müsür ýurdundan çykandan soň, Rebbiň olar bilen äht eden ýeri bolan Horep^a dagynda sandyga salypdy. ¹⁰Ruhanylar mukaddes otagdan daşary çykanlarynda, Rebbiň öýi bulutdan doldy. ¹¹Ruhanylar bulut zerarly Rebbiň huzurynda hyzmata durup bilmediler, çünki Rebbiň şöhraty Hudaýyň öýüni doldurypdy.

¹²Şonda Süleýman şeýle diýdi: «Reb tüm garaňklykda mesgen tutjakdygyňy aýtdy. ¹³Men Saňa baky mesgen tutaryň ýaly, uçursyz gözəl öý gurdum».

Süleýman halka ýüzlenýär

(2 Ýyl ýazgylary 6:3-11)

¹⁴Onsoň patyşa halka tarap öwrülip, bütin ysraýyl jemagatyna ak pata berdi. Bütin ysraýyl jemagaty dik durdy. ¹⁵⁻¹⁶Süleýman şeýle diýdi: «Kakam Dawuda: „Men ysraýyl halkymy Müsürden çykaralym bäre, Maňa ybadat etmäge öý gurmaklary üçin ysraýyl tirelerinden ýekeje şähri-de saýlamadym. Men ysraýyl halkyma şalyk etsin diýip, Dawudy patyşalyga saýladym“ diýip beren wadasyny berjaý eden Ysraýyl Hudaýy

Rebbe alkyş bolsun! ¹⁷Kakam Dawut Ysraýyl Hudaýy Rebbe ybadat üçin öý gurmagy ýüregine düwüpdü. ¹⁸⁻¹⁹Emma Reb kakam Dawuda: „Maňa ybadat üçin öý gurmagy ýüregiňe düwmek bilen sen gowy etdiň; ýöne şeýle-de bolsa öýi sen gurmarsyň. Seniň biliňden önen ogluň Maňa ybadat üçin öý gurar“ diýdi. ²⁰Ine, Hudaý Öz beren wadasyny berjaý etdi, çünki men kakam Dawudyň ýerine geçdim. Rebbiň wada berşi ýaly, men Ysraýylyň tagtynda otyryn. Ysraýyl Hudaýy Rebbe ybadat üçin öý gurdum. ²¹Sandygy men şol öýde goýdum. Atalarymyzy Müsür topragyndan çykaranda, Rebbiň olar bilen eden ähti sonuň içindedir».

Süleýmanyň dilegi

(2 Ýyl ýazgylary 6:12-42)

²²Soňra Süleýman Rebbiň gurbanlyk sypasynyň hem bütin ysraýyl halkynyň öňünde durup, ellerini göge tarap uzatdy: ²³«Eý, Ysraýyl Hudaýy Reb, ýerde-de, gökde-de Seniň ýaly Hudaý ýokdur! Bütin kalplary bilen ýoluňdan ýöreyän gullaryň üçin Sen ähtiňi, sadyk söýgiňi saklaýarsyň. ²⁴Sen Öz guluň kakam Dawuda beren wadaňy berjaý etdiň. Şu gün Seniň ähli aýdan sözleriň amala aşdy. ²⁵Şonuň üçin hem, eý, Ysraýyl Hudaýy Reb, guluň kakam Dawuda: „Eger seniň ogullaryň seniň ýöreyşiň ýaly, Meniň hakykat ýolumdan ýöreseler, seniň nesliňden hiç bir adam Ysraýylyň tagtyndan aýrylmaz“ diýip beren wadaňy berjaý et. ²⁶Şonuň üçin hem, eý, Ysraýylyň Hudaýy, goý, Seniň guluň kakam Dawuda beren wadaň amala aşsyn!

²⁷Emma Hudaý ýerde mesgen tutarmy? Seni hatda gök-de, gökleriň gögi-de

^a 8:9 Horep – bu Sinaý dagynyň beýleki ady.

içine sygdyryp bilmeýär. Onsoň meniň bu salan öýüm dagy nämejik! ²⁸Ýöne şonda-da, ýa Beýik Hudaýym, Sen guluň dilegine hem-de ýalbarýşyna gulak sal-da, onuň bu gün ýürekden edýän ýalbarýşyny we dilegini kabul et. ²⁹Gözleriň gije-gündiz: „Maňa şu ýerde ybadat ediler“ diýen öýünde bolsun. Guluňyň şu ýere tarap bakyp edýän dilegini eşit. ³⁰Öz ysraýyl halkyň we men guluň şu ýere tarap bakyp dileg edenimizde, guluňyň, halkyň Ysraýylyň ýalbarýşlaryny eşit. Öz gökdäki mesgeninden eşit-de, bizi bagyşla.

³¹Bir adam başga bir adama garşy günä edip, ant içmäge mejbur edilse, ol gelip, şu öýde Seniň gurbanlyk sypaňyň önünde günäsizdigine ant içse, ³²şonda Sen gökde eşit-de, oňa jogap ber. Gullaryňa höküm edip, günälä günäsine görä jeza ber, günäsizi akla-da, dogrulygyna görä syla.

³³Seniň halkyň Ysraýyl Saňa garşy günä edenligi zerarly duşman önünde ýeňlişe sezewar bolanda, täzeden Saňa ýüz tutup, Seniň adyňy ykrar etse, şu öýde Saňa dileg edip, ýalbarsa, ³⁴şonda Sen gökde eşit-de, halkyň Ysraýylyň günäsini geçip, olary yzlaryna, atalaryna beren ýurduňa getir.

³⁵Saňa garşy günä edendikleri zerarly gök ýapylyp, ýagmyr ýagmadyk mahaly, olar şu ýere tarap bakyp, dileg edip, Seniň adyňy ykrar etseler, Seniň hasrat çekdirenleriň hem öz günäleri üçin toba gelseler, ³⁶şonda Sen gökde eşit-de, Öz gullaryň bolan ysraýyl halkynyň günäsini geçip, olara dogry ýoldan ýöremegi öwret. Öz halkyňa miras hökmünde beren ýurduňa ýagmyr ýagdyr.

³⁷Eger ýurtda açlyk ýa gyrgyn keseli bolsa, epgek, ygaldan çüýremeklik, çektirtge ýa-da gurçuk peýda bolsa, eger

duşmanlary öz islendik galalarynda olara sütem etseler, nähili bela, nähili kesel bolsa-da, ³⁸islendik adam ýa-da ysraýyl halky tarapyndan nähili dilegdir ýalbarýş edilen bolsa, her kes öz ýürek derdini bilip, şu öýe tarap ellerini gese, ³⁹şonda Sen gökde Öz mesgeninde eşit-de, olary bagyşla we olara ýardam et. Her kese eden işine görä jogap ber, çünki her ynsanyň ýüregini diňe Sen bilýänsiň. ⁴⁰Şeýdip, olar Seniň atalarymyza beren ýurdunda ömürboýy Senden gorkup ýaşasynlar.

⁴¹⁻⁴²Halkyň Ysraýyldan bolmadyk, ýöne Seniň beýik adyň, gudratyň hem-de Öz halkyň üçin eden beýik işleriň barada eşidip, uzak ýurtdan gelen keseki şu öýde dileg etse, ⁴³Sen Öz gökdäki mesgeninde ony eşit-de, dünýäniň ähli halklarynyň ysraýyl halky ýaly Seniň adyňy bilip, Senden gorkup, Saňa ybadat üçin guran öýümi bilerleri ýaly, kesekiniň dilegine-de jogap ber.

⁴⁴Eger halkyň Seniň iberen ýoluň bilen duşmanyna garşy söweşe çykyp, Seniň saýlan şäheriňe, meniň Saňa ybadat üçin guran öýüme tarap bakyp, Sen-Rebbe dileg etse, ⁴⁵gökde olaryň dileglerini, ýalbarýşlaryny eşidip, olara duşmanlarynyň üstünden ýeňiş ber.

⁴⁶Olar Saňa garşy günä etseler, – günä etmeýän adam ýokdur – Sen gazaplanyp, olary duşman eline berseň, duşman olary ýesir edip, ýakynu-uzak ýurda äkitse, ⁴⁷olar hem ýesirlige äkidilen ýurtlarynda oýlanyp toba edip, ýalbaryp: „Biz nähaklyk edip, günä gazandyk, pislik etdik“ diýip, ⁴⁸özlerini ýesir alan duşmanlarynyň ýurdunda päk kalplary we jan-tenleri bilen Saňa ýüzlenip, atalaryna beren ýurduňa, Öz saýlan şäheriňe, Saňa ybadat üçin guran öýüme tarap bakyp, dileg etseler, ⁴⁹şonda Sen Öz

gökdäki mesgeninde olaryň dileglerini, nalyşlaryny eşit-de, olaryň dadyna ýetiş. ⁵⁰Saňa garşy günä eden halkyňy hem-de olaryň Saňa garşy eden ýazyklaryny bagyşla, ýesir alanlaryň olara rehimdarlyk ederleri ýaly, Sen Öz halkyňa duşmanlarynyň gözüniň önünde rehimdarlyk et. ⁵¹Çünki olar Seniň demir peç kimin lowlaýan Müsürden çykaran halkyňdyr, Seniň mirasyňdyr. ⁵²Öz guluň hem-de halkyň Ysraýyl islendik wagt Seni çagyranlarynda, Sen olaryň nalyşlaryny eşit. Goý, gözleriň olarda bolsun. ⁵³Eý, Hökmürowan Reb, Sen atalarymyzy Müsürden çykaranynda, guluň Musa arkaly aýdyşyň ýaly, Özüne mirasdar etmek üçin dünýäniň ähli halklarynyň arasyndan ysraýyl halkyny Öz halkyň hökmünde saýladyň».

Süleýman dilegini soňlaýar

⁵⁴Süleýman Hudaýa dilegini, ýal-baryşyny tamamlandan soň, Rebbiň gurbanlyk sypasynyň önünde ellerini göge gerip, dyza çöken ýerinden turdy. ⁵⁵Süleýman dik durup, bütin ysraýyl halkyna batly ses bilen pata berip, şeýle diýdi: ⁵⁶«Wada berşi ýaly, ysraýyl halkyna parahatçylyk beren Rebbe alkyş bolsun. Ol Öz guly Musa arkaly beren ýagşy wadalarynyň baryny berjaý etdi. ⁵⁷Hudaýymyz Reb biziň atalarymyz bilen bolşy ýaly, biziň bilenem bolsun, bizi hiç haçan taşlamasyn, terk etmesin. ⁵⁸Onuň ýollaryndan ýörärimiz ýaly, Onuň atalarymyza beren tabşyryklaryny, parzlaryny hem-de hökümlerini berjaý ederimiz ýaly, biziň ýüreklerimizi Özüne tarap öwürsin. ⁵⁹⁻⁶⁰Goý, meniň Rebbiň önünde dile getiren sözlerim Beýik Hudaýa gije-gündiz ýakyn bolsun. Beýik Hudaý dünýäniň ähli halklarynyň Rebbiň Hudaýdygyny, Ondan başga

Hudaýyň ýokdugyny bilerleri ýaly, Reb Öz guluny, ysraýyl halkyny gündelik zerur zatlar bilen üpjün etsin. ⁶¹Şonuň üçin hem siz Onuň parzlaryna boýun bolup, Onuň tabşyryklaryny şu günki ýaly berjaý edip, Beýik Hudaýymyza ak ýürekden hyzmat ediň».

Ybadathana Rebbe bagyş edilyär

⁶²Onsoň patyşa we onuň ýanyndaky bütin ysraýyl halky Rebbiň huzurynda gurbanlyk berdiler. ⁶³Süleýman Rebbe salamatlyk gurbanlygy hökmünde ýigrimi iki müň öküz, bir yüz ýigrimi müň goýun berdi. Şeýdip, patyşa we bütin ysraýyl halky Rebbiň öýüniň açylyş dabarasyny etdiler. ⁶⁴Şol günüň özünde Süleýman patyşa Rebbiň öýüniň önündäki howlynyň ortasyny mukaddes etdi. Patyşa şol ýerde ýakma gurbanlyklaryny, galla sadakasyny we salamatlyk gurbanlyklarynyň ýaglaryny berdi, çünki Rebbiň huzuryndaky бүрүнç gurbanlyk sypasy ýakma gurbanlygyny, galla sadakasyny, salamatlyk gurbanlygynyň ýag böleklerini tutardan gaty kiçidi.

⁶⁵Şeýdip, Süleýman we bütin ysraýyl halky – uly mähelle Lebohamatdan Müsür serhedine çenli bolan aralykda, Hudaýymyz Rebbiň huzurynda on dört günläp baýram etdiler. ⁶⁶Şundan soň Süleýman halky öýli-öýüne ugratdy. Olar patyşany ýalkap, Rebbiň Öz guly Dawuda, halky ysraýyla görkezen ähli ýagşylyklary üçin şatlanyp, göwnühoşlukda öýli-öýlerine gaýtdylar.

9-njy bap

Reb ýene Süleýmana görünüär (2 Ýyl ýazgylary 7:12-22)

¹⁻²Süleýman Rebbiň öýüni, öz köşgünü hem-de gurmaga meýil eden zatlarynyň

baryny gurup gutaranda, Reb Gibgonda görnüşi ýaly, Süleýmana ikilenç göründi. ³Reb Süleýmana şeýle diýdi: «Men seniň eden dilegiňi, ýalbaryşyňy eşitdim. Seniň guran bu öýüňi mukaddes etdim. Maňa ol ýerde ebedilik ybadat ediler. Meniň nazarym we ýüregim hemişe şol ýerde bolar. ⁴⁻⁵Eger-de sen kakaňyň ýöreýşi ýaly sap ýürekliлик, dogrulyk bilen Meniň ýolumdan ýöräp, tabşyran ähli zatlarymy edip, Meniň hökümlerimdir düzgünlerimi berjaý etseň, „Seniň nesliňden Ysraýyla höküm sürjek adam kemlik etmez“ diýip, kakaň Dawuda wada berşim ýaly, Ysraýylyň üstünden patyşalygyňy berkarar ederin.

⁶⁻⁷Emma siz ýa-da siziň ogullaryňyz Meniň yzma eýermekden ýüz dönderseňiz, öňüňizde goýan tabşyryklarymy, parzlarymy berjaý etmän, gidip başga hudaýlara hyzmat edip, olara sežde etseňiz, onda Men ysraýyl halkyny özlerine beren ýerimden mahrum ederin. Özüme ybadat edilmegi üçin mukaddes eden bu öýümi ret ederin. Ysraýyl halky beýleki halklara gep hem güلكi bolar. ⁸Şu öý harabalyga öwrüler^a. Onuň ýanyndan geçýän her bir kişi oňa haýranlar galyp, pysyrdaşyp: „Reb näme üçin bu ýurdy, bu öýi beýle terk etdikä?“ diýer. ⁹Onsoň ähli halklar: „Çünki ysraýyl halky atabalaryny Müsür ýurdundan çykaran özleriniň Hudaýy Rebden ýüz dönderip, başga hudaýlara tarap öwrülüp, olara sežde etdiler, olara hyzmat etdiler. Şonuň üçin hem Reb bu betbagtçylygy olaryň başyndan inderdi“ diýerler».

Süleýmanyň beýleki eden işleri

(2 Ýyl ýazgylary 8:1-18)

¹⁰Süleýman iki öýi, ýagny Rebbiň öýi bilen öz köşgüni ýigrimi ýylda gurup gutardy. ¹¹Sur patyşasy Hiramnyň kedr hem-de serwi agaçlaryndan we altyndan Süleýman näçe islese berendigi üçin, Süleýman patyşa-da oňa Jelile welaýatyndan ýigrimi galany berdi. ¹²Hiram Surdan Süleýmanyň özüne beren galalaryny görmäge geldi, ýöne onuň ol galalara göwni ýetmedi. ¹³Şonuň üçin hem ol: «Eý, dogan, maňa beren galalaryň dagy nähili?» diýdi. Şeýdip, olary Kabul^b diýip atlandyrdylar. Olar şu güne çenli hem şeýle atlandyrylýar. ¹⁴Hiram bolsa Süleýman patyşa iki ýüz batman^c altyn iberipdi.

¹⁵Süleýman patyşa işçileri toplap, Rebbiň öýüni, öz köşgüni, Millony^d, Iýerusalimiň diwaryny, Hasor, Megido, Gezer galalaryny täzeden dikelttdi. ¹⁶Bu gala ozal Müsür patyşasy faraon tarapyndan basylyp alnyp, oda berlipdi. Faraon galada ýaşayan kenganlary gyryp, ony inji hökmünde öz gyzyna – Süleýmanyň aýalyna beripdi. ¹⁷⁻¹⁹Şundan soň Süleýman Gezeri, aşaky Beýthorony, Bagalaty, Ýahuda çöllüginde bolan Tadmory, özünüň ähli ammar galalaryny, söweş arabalarynyň saklanýan galalaryny, söweş arabaly goşunyň saklanýan galalaryny täzeden gurdy. Mundan başga-da, Iýerusalimde, Liwanda hem-de öz golastyndaky ýerleriniň ählisinde gurmaga meýil eden zatlarynyň baryny gurdurdy. ²⁰Ysraýyl halkyndan bolmadyk amorlar,

^a 9:8 *Harabalyga öwrüler* – käbir golýazmalarda *beýik bolar*.

^b 9:13 Ýewreýçe *Kabul* we *haýyrsyz* sözleriniň aýdylyşy meňzeşdir.

^c 9:14 *Iki ýüz batman* – ýewreýçe *ýüz ýigrimi kikkar*. Bu takm. 4 tonna deňdir.

^d 9:15-16 *Milló* – toprak bilen doldurylan jaýryk ýa-da boşluk ýer bolmagy ahmal. Sözlüğe seret.

hetler, perizler, hiwiler hem-de ýabuslar entek hem şol ýurtda ýaşayardylar. ²¹Olar ysraýyllaryň bütinleý ýok etmedik halklarynyň nesilleridir. Süleýman olary gula öwürdi. Bu şu güne çenli hem şeýledir. ²²Emma Süleýman ysraýyl halkyny gul etmedi. Olar Süleýmanyň esgerleri, köşk emeldarlary, harby serkerdeleri, ýarag göterijileri, söweş arabaly goşunynyň serkerdeleridiler.

²³Süleýmanyň işine baştutanlyk edýän ýolbaşçylar-da ysraýyl ogullaryndandy. Olar baş ýüz elli adam bolup, agyr işde işleýän adamlara baştutanlyk etdiler.

²⁴Faraonyň gyzy Dawut galasyndan çykyp, Süleýmanyň özi üçin guran öýüne geldi. Soňra Süleýman galanyň gündogar tarapyny täzeden dikeldi.

²⁵Süleýman Rebbe guran gurbanlyk sypasynda ýylda üç gezek ýakma gurbanlyklaryny, salamatlyk gurbanlyklaryny hödürlärdi, Rebbiň huzurynda ýakymly ysly tütetgi ýakardy. Şeýdip, ol Rebbiň öýüni doly gurup tamamlady.

²⁶Süleýman patyşa Edom ýurdunda, Gyzył deňziň ^a kenarynda, Eýlatyň golaýynda bolan Esýongeberde gämiler ýasady. ²⁷Hiram öz emeldarlaryny Süleýmanyň emeldarlary bilen bile deňze belet bolan gämiçiler bilen iberdi. ²⁸Olar Opyra gidip, ol ýerden ýedi ýüz on batman töweregi altyn alyp, ony Süleýman patyşa getirip berdiler.

10-njy bap

Şeba melikesi Iýerusalime gelyär

(2 Ýyl ýazgylary 9:1-12)

¹Şeba melikesi Süleýmanyň Rebbe goýýan hormatynyň at-owazasyny eşidip,

ony kyn sowallar bilen synamaga Iýerusalime geldi. ²Şeba melikesi ummasyz baýlyk, hoşboý ysly zatlar, köp mukdardaky altyn we gymmatbaha daşlar ýüklenen düýeler bilen Iýerusalime geldi. Ol Süleýmanyň ýanyna gelip, ýüregine düwen ähli sowallary sorady. ³Süleýman onuň ähli sowallaryna jogap berdi. Patyşa onuň ýekeje sowalyny-da jogapsyz galdyrmady. ⁴⁻⁵Şeba melikesi Süleýmanyň paýhasyny, onuň guran öýüni, saçagyndaky náz-nygmatalary, emeldarlarynyň ýaşayan ýerlerini, hyzmatkärleriniň hyzmatyny, olaryň egin-eşiklerini, onuň saklaryny, Rebbiň öýünde berýän ýakma gurbanlyklaryny göreňde, onuň bu zatlara aklyly haýran boldy.

⁶⁻⁷Ol patyşa şeýle diýdi: «Ýurdumda işleriň hakda, parasatyň hakda eşiden sözlerim dogry eken, ýöne men gelip, öz gözlerim bilen görýänçäm, aýdylanlara ynanmadym. Maňa onuň ýarysyny hem aýtmadyrlar. Seniň pähim-paýhasyň, rowaçlygyň meniň eşidişimden has artyk eken. ⁸Seniň halkyň nähili bagtly! Hemişe huzurynda bolup, pähim-paýhasyňy eşidýän emeldarlaryň nähili bagtly! ⁹Senden hoşal bolup, seni ysraýyl tagtynda oturdan Hudaýyň Rebbe alkyş bolsun! Reb Ysraýyly ebedilik söýensoň, adalaty we hakykaty berjaý etmegiň üçin seni patyşa etdi». ¹⁰Onsoň Şeba melikesi Süleýman patyşa iki ýüz batman ^b altyn, köp mukdarda atyrlary we gymmatbaha daşlary berdi. Süleýman patyşa Şeba melikesiniňki ýaly şeýle köp mukdardaky hoşboý ysly zatlar hiç berilmändi.

¹¹Hiramyň Opyrdan altyn getiren gämisi ol ýerden köp mukdarda sandal agajyny we gymmatbaha daşlary hem

^a 9:26 Gyzył deňiz – ýewreýçe *Gamyş deňzi*.

^b 10:10 Iki ýüz batman – ýewreýçe *ýüz ýigrimi kikkar*. Bu takm. 4 tonna deňdir.

getirdi. ¹²Patyşa sandal agajyndan Rebbiň öýüne, patyşanyň köşgüne söýeler, aýdymçylar üçin liradyr arfalar ýasady; beýle sandal agajy şu güne çenli görüp-eşidilmändi.

¹³Süleýman patyşa Şeba melikesine öz eçilen zatlaryndan daşary onuň göwnüniň islän zadyny berdi. Şeýdip, Şeba melikesi emeldarlary bilen öz ýurduna dolandy.

Süleýmanyň baýlyklary (2 Ýyl ýazgylary 9:13-28)

¹⁴⁻¹⁵Süleýmana bir ýylda gelen altynyň agramy alyş-beriş edýän adamlardan, söwdagärleriň söwdasyndan, ähli arap şalaryndan, ýurduň häkimlerinden gelen altyndan daşary bir müň bir ýüz otuz batmandan gowrakdy ^a. ¹⁶Süleýman patyşa döwme altyndan iki ýüz sany uly galkan ýasady. Her bir uly galkana, on ýedi gadak ^b altyn sarp edildi. ¹⁷Ol döwme altyndan üç ýüz galkan ýasady; her galkana dört ýarym gadak ^c altyn sarp edildi. Patyşa bulary «Liwan jeňneli» atly köşgünde goýdy. ¹⁸Patyşa tagtyny piliň süňki bilen haşamlap, sap altyna gaplady. ¹⁹Tagtyň alty basgançagy bardy, arka tarapdan tagtyň depesi tegelekdí, kürsiniň iki tarapynda hem tirseklikler, tirseklikleriň gapdalynda-da iki ýolbars durdy. ²⁰Alty basgançagyň her tarapynda bir ýolbars, jemi on iki ýolbars durdy. Beýle zat entek asla hiç bir ýurtda ýasalmandy. ²¹Süleýmanyň gap-gaçlarynyň barysy altyndandy. Onuň «Liwan jeň-

neli» atly köşgüniň ähli gap-gaçlary-da sap altyndandy. Kümüşden hiç zat ýokdy, sebäbi kümüş Süleýmanyň döwründe hiç zatça görülmeyärdi. ²²Çünki Süleýmanyň Hiramnyň gämileri bilen birlikde deňizde gämileri bardy. Deňiz gämileri üç ýylda bir gezek gelip, altyn, kümüş, pil dişini, maýmynlary we tawuslary getirerdiler.

²³Şeýdip, Süleýman patyşa baýlykda, pähim-paýhasda ýer ýüzündäki ähli patyşalardan öňe geçdi. ²⁴Hudaýyň Süleýmanyň ýüregine salan paýhasyny eşitmek üçin bütün dünýä onuň didaryna zardy. ²⁵Süleýmanyň ýanyna gelen her kes ýylyň-ýylyna kümüşdir altyn enjamlardan, egin-eşiklerden, ýaraglardan, atyrlardan, atlardyr gatyrlardan ybarat bolan sowgatlaryny getirýärdi.

²⁶Süleýman söweş arabalary bilen arabaly esgerleri toplady; onuň bir müň dört ýüz söweş arabasy, on iki müň söweş arabaly esgerleri ^d bardy. Süleýman olaryň birnäçesini öz ýanynda Iýerusalmimde, galanlaryny bolsa söweş arabalarynyň saklanýan galalarynda ýerleşdirdi. ²⁷Süleýman Iýerusalmimde kümşi daşlar bilen deň etdi, kedr agajyny bolsa günbatar baýyrylykda gögerýän ýabany injir agajy kimin köpeltdi. ²⁸Süleýmanyň atlary Müsürden we Keweden getirildi; patyşanyň täjirleri olary Keweden belli bir baha satyn aldylar. ²⁹Bir söweş arabasy on ýedi gadak ^e töweregi kümşe, bir at bolsa dört gadakdan gowrak kümşe satyn alnyp, olar Müsürden

^a 10:14-15 *Bir müň bir ýüz otuz batman* – ýewreýçe *alty ýüz altmyş alty kikkar*. Bu takm. 23 tonna deňdir.

^b 10:16 *On ýedi gadak* – ýewreýçe *alty ýüz şekel*. Bu takm. 7 kg deňdir.

^c 10:17 *Dört ýarym gadak* – ýewreýçe *üç mina*. Bu takm. 1,8 kg deňdir.

^d 10:26 *Söweş arabaly esgerleri* – ýa-da *atlylar*.

^e 10:29 *Dört gadak* – ýewreýçe *bir ýüz elli şekel*. Bu takm. 1,7 kg deňdir.

getirilýärdi. Şeýdip, bu söweş arabalary we atlar Süleýmanyň täjirleriniň üsti bilen bütin hetleriň we Siriýanyň şalaryna satylýardy.

11-nji bab

Süleýman Rebden ýüz öwürýär

¹Süleýman faraonyň gyzyndan başga-da mowaplardan, ammonlardan, edomlardan, sidonlylardan, hetlerden birtopar keseki aýallara aşyk boldy. ²Reb ysraýyl ogullaryna: «Siz keseki milletlerden gyz alşyp-berişmäň, çünki olar hökman sizi öz hudaýlaryna sežde etdirerler» diýip aýdan milletlerindendiler. Emma Süleýman muňa garamazdan şu aýallara öýlendi. ³Onuň ýedi ýüz şa aýaly, üç ýüz gynnak aýaly bardy. Aýallary onuň ýüregini azdyrdylar. ⁴Süleýmanyň garrylyk çagynda aýallary onuň ýüregini keseki hudaýlara tarap öwürdiler. Süleýman kakasy Dawut ýaly Hudaýy Rebbe wepaly bolmady. ⁵Süleýman sidonlylaryň hudaýy Aştoreta, ammonlaryň nejis hudaýy Milkoma^a sežde etdi. ⁶Süleýman Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri edip, kakasy Dawudyň bolşy ýaly Rebbe wepaly bolmady. ⁷Soňra Süleýman Iýerusalimiň gündogaryndaky dagda Mowabyň nejis buty Kemoş we ammonlaryň hudaýy Molek üçin seždegäh gurdy. ⁸Ol şeýle hem öz hudaýlaryna ýakymly ysly tütetgi ýakyp, olara gurbanlyk berer ýaly, ähli keseki aýallary üçin hem seždegähler gurdy.

⁹⁻¹⁰Rebbiň Süleýmana gaty gahary geldi. Süleýman özüne iki gezek görnüp, başga hudaýlaryň yzyna eýerme diýip tabşyryk beren Ysraýyl Hudaýy Rebbiň tabşyrygyny berjaý etmän, Ondan ýüz

dönderipdi. ¹¹Şonuň üçin hem Reb Süleýmana şeýle diýdi: «Seniň Meniň bilen eden ähtiňi bilgeşleýin bozup, Meniň saňa tabşyran parzlarymy saklamandygyň üçin, Men patyşalygy hökman seniň eliňden alyp, ony köşk emeldarlaryňyň birine bererin. ¹²Emma seniň kakaň Dawudyň hatyrasy üçin Men muny seniň günleriňde etmerin; patyşalygy seniň ogluňyň elinden alaryn. ¹³Men bütin patyşalygy seniň eliňden alman, gulum Dawudyň hem-de Öz saýlan şäherim Iýerusalimiň hatyrasy üçin, diňe bir tiräni seniň ogluňa bererin».

Süleýmanyň duşmanlary

¹⁴Soňra Reb edomly Hadady Süleýmana duşman etdi. Ol Edomda patyşa neslindendi. ¹⁵⁻¹⁶Çünki Dawut Edomdaka, goşunbaşy Ýowap öldürilenleri jaýlamaga gidip, Edomdaky erkekleriň ählisini gyrypdy. Ýowap we bütin ysraýyllar Edomdaky erkekleriň ählisini gyrýançalar, alty aýlap şol ýerde galypdylar. ¹⁷Emma Hadat kakasynyň emeldarlary bolan birnäçe edomlylar bilen gaçyp, Müsüre gidipdi; Hadat ol wagtlar ýaş oglandy. ¹⁸Olar Midýandan çykyp, Parana geldiler, Parandan hem ýanlaryna birnäçe adam alyp, Müsüre, Müsür patyşasy faraonyň ýanyna bardylar. Patyşa Hadada ýaşamaga jaý we mellek ýer berip, ony azyk bilen üpjün etdi. ¹⁹Hadat faraonyň mährini gazandy; ol öz aýalynyň gyz doganyny, ýagny melike Tahpeneýsiň gyz doganyny Hadada aýallyga berdi. ²⁰Ol Hadada ogul dogrup berip, onuň adyna Genubat dakdylar. Tahpeneýs Genubaty faraonyň öýünde terbiýeledi. Genubat onuň ogullarynyň arasynda ösüp ulaldy.

^a 11:5 *Milkom* – bu Molek hudaýyň beýleki ady. Seret: 1Pat 11:7.

²¹Hadat Müsürdekä, Dawudyň ata-babalaryna goşunbaşygy hem-de Ýowap goşunbaşynyň ölümi barada eşidende, ol faraona şeýle diýdi: «Maňa öz ýurduma dolanmaga rugsat ber». ²²Faraon ondan: «Ýurduňa gitmekçi bolar ýaly, meniň ýanymda näme kemiň bar?» diýip sorady. Ol: «Kem zadym ýok, ýöne maňa hökman gitmäge rugsat ber» diýip jogap berdi.

²³Jenaby Soba patyşasy Hadadgezerden gaçyp giden Elýadanyň ogly Rezony hem Hudaý Süleýmana duşman etdi.

²⁴Dawut sobalylyry öldürende, Rezon ýanyna adam ýygnap, bir leşgere baş boldy. Olar Damaska baryp, şol ýerde mesgen tutdular, onuň adamlary Rezon Damaskda patyşa etdiler. ²⁵Hadadyň ýamanlyk edişi ýaly, Süleýmanyň bütin ömrüne Rezon Ysraýyla duşman bolup, Ysraýyly ýigrendi hem-de Siriýa hökümörowanlyk etdi.

Rebbiň Ýarobgama beren wadasy

²⁶Süleýmanyň emeldarlarynyň biri bolan Seredadan efraýymly Nebadyň ogly Ýarobgam patyşa garşy çykdy. Onuň ejesi Seruga atly bir dul hatyndy.

²⁷Onuň patyşa garşy el galdyrmagynyň sebäbi şeýledi: Süleýman Millony täzededen dikeldip, kakasy Dawut galasynyň diwarlarynyň ýykylan ýerlerini abatлады. ²⁸Ýarobgam başarjaň adamdy, bu ýaş ýigidiň iş başarjaňlygyny gören Süleýman ony manaşa we efraýym tirelerine degişli bolan mejburi işdäkileriň üstünden baştutan edip goýdy. ²⁹Bir gün Ýarobgam Iýerusalimden çykyp barýarka, ýolda oňa şiloly Ahyýa pygamber gabat geldi. Ahyýa täze eşikler geýipdi. Çola ýerde olaryň ikisinden başga adam ýokdy. ³⁰Ahyýa egnindäki täze eşigini çykardy-da, ýyrtyp on iki

bölege böldi. ³¹⁻³³Soňra Ýarobgama şeýle diýdi: «On bölegini özün üçin al, çünki Ysraýyl Hudaýy Reb şeýle diýýär: „Men patyşalygy hökman Süleýmanyň elinden alyp, on tiräni saňa bererin, ýöne gulum Dawudyň hatyrasy üçin hem-de Ysraýylyň bütin tirelerinden saýlap alan şäherim Iýerusalimiň hatyrasy üçin diňe bir tire Süleýmanyňky bolar. Çünki ol Meni terk edip, sidonlylaryň hudaýy Aştoreta, Mowabyň hudaýy Kemoşa, ammonlaryň hudaýy Milkoma sežde etdi. Süleýman kakasy Dawudyň yzyny tutmady. Ol Meniň nazarymda nähak işleri edip, parzlarymy, hökümlerimi berjaý etmedi, ýollarymdan ýöremedi. ³⁴Muňa garamazdan, Men bütin patyşalygy onuň elinden almarn. Meniň tabşyryklarymy, parzlarymy berjaý eden, Öz saýlan gulum Dawudyň hatyrasy üçin, Men Süleýmany ömrüniň ahyryna çenli patyşa ederin. ³⁵Emma patyşalygy Dawudyň oglunyň elinden alyp, ony on tire bilen saňa bererin. ³⁶Maňa ybadat edilmegi üçin, Öz saýlan şäherim Iýerusalimde gulum Dawudyň neslinden biri hemişelik patyşalyk eder ýaly bir tiräni Süleýmanyň ogluna bererin. ³⁷Men seni Ysraýyla patyşa ederin we sen Ysraýyla göwnüňiň isleýşine görä patyşalyk edersiň. ³⁸Gulum Dawudyň edişi ýaly, parzlarymy, tabşyryklarymy berjaý edip, Maňa gulak goýup, ýollarymdan ýöräp, Meniň nazarymda dogry işleri etseň, Men hemişe seniň bilen bolaryn. Men seni Ysraýyla patyşa ederin we edil Dawudyň nesillerini patyşa edişim ýaly, senden soň seniň nesilleriňi hem patyşa ederin. ³⁹Süleýmanyň günäleri üçin Men Dawudyň nesillerine jeza bererin, ýöne bu hemişelik bolmaz“. ⁴⁰Şonuň üçin hem Süleýman Ýarobgamy öldürmäge synaňyşdy, ýöne Ýarobgam Müsüre, Müstür patyşasy

Şişagyň ýanyna gaçyp baryp, Süleýman dünýäden ötýänçä, şol ýerde boldy.

Süleýmanyň ölümi

(2 Ýyl ýazgylary 10:1-19)

⁴¹Süleýmanyň ähli galan we eden işleri hem-de akyl-paýhasy barada «Süleýmanyň işleri» diýen kitapda ýazylandyr. ⁴²Süleýman Iýerusalimde bütün Ysraýyla kyrk ýyl patyşalyk etdi. ⁴³Süleýman ata-babalaryna gowuşdy. Ol kakasy Dawudyň galasynda jaýlandy. Onuň ýerine ogly Rehabgam patyşa boldy.

12-nji bap

Demirgazyk tîreleriniň gozgalaňy

(2 Ýyl ýazgylary 10:1-19)

¹Rehabgam Şekeme gitdi. Bütün ysraýyl halky Rehabgamy patyşa etjek bolup, Şekeme gelipdi. ²Nebadyň ogly Ýarobgam şol wagt Süleýmandan gaçyp, Müsürde ýaşaýardy. Ol Rehabgam baradaky habary eşidenden soň, Müsürden gaýdyp geldi. ³Tutuş ysraýyl jemagaty Ýarobgamy çagyrdyp alyp, onuň bilen bile Rehabgamyň ýanyna gelip, oňa: ⁴«Kakaň bize agyr zulum etdi. Indi sen kakaňnyň bize eden agyr zulumyny ýeňlet we bize salan salgydyny azalt, şonda biz saňa gulluk ederis» diýdiler. ⁵Rehabgam ysraýyl halkyna: «Gidiň-de, ýene-de üç günden meniň ýanyma dolanyp geliň» diýdi. Şeýdip, olar gittiler.

⁶Onsoň Rehabgam patyşa kakasy Süleýmanyň diri mahalynda onuň hyzmatynda duran ýaşulular bilen geňeşip, olardan: «Bu halka nähili jogap bermegi maňa maslahat berýärsiňiz?» diýip sorady. ⁷Ýaşulular oňa: «Eger sen şu gün bu halka ýagşy hyzmat edip, olardan ýagşy sözüňi gaýgyrmasaň, olar saňa baky hyzmat ederler» diýip jogap berdiler.

⁸Emma Rehabgam ýaşulularyň beren maslahatyny äsgermän, özi bilen bile ösüp ulalan, huzurynda hyzmat edýän ýaş ýigitler bilen geňeşdi. ⁹Rehabgam ýaş ýigitlerden: «Siz: „Sen kakaňnyň bize eden agyr zulumyny ýeňlet“ diýýän bu halka nähili jogap bermegi maňa maslahat berýärsiňiz?» diýdi. ¹⁰Onuň bilen bile ösüp ulalan ýaş ýigitler oňa: «Saňa „Kakaňnyň bize eden agyr zulumyny ýeňlet“ diýýän bu halka öz külem barmagyň kakaňnyň bilinden ýogyndygyny aýt. ¹¹Kakam size agyr zulum eden bolsa, men size edilen zulumy has-da artdyrarın; kakam sizi çyrpy bilen jezalandyran bolsa, men sizi gamçy bilen jezalandyraryn diý» diýdiler.

¹²Şeýdip, patyşanyň: «Meniň ýanyma ýene-de üç günden dolanyp geliň» diýşi ýaly, Ýarobgam bilen bütün halk üçünji gün Rehabgamyň ýanyna geldiler. ¹³Patyşa halka rehimsizlik bilen jogap berdi. Ol ýaşulularyň özüne beren maslahatyny ret etdi. ¹⁴Rehabgam ýaş ýigitleriň beren maslahatyna eýerip, Ýarobgama we ysraýyl halkyna şeýle jogap berdi: «Kakam size agyr zulum eden bolsa, men size edilen zulumy has-da artdyrarın. Kakam sizi çyrpy bilen jezalandyran bolsa, men sizi gamçy bilen jezalandyraryn». ¹⁵Şeýdip, patyşa halky diňlemedi. Bu waka Rebbiň şiloly Ahyýa arkaly Nebadyň ogly Ýarobgam barada aýdan sözüniň amala aşmagy üçin Reb tarapyndan şeýle tamamlanypdy.

¹⁶Patyşanyň özlerini diňlemejegini bilen ysraýyl halky oňa: «Biziň Dawut bilen näme şarikligimiz bar? Ýyşagyň oglunda mirasymyz ýokdur. Eý, ysraýyllar, öýli-öýüňize gaýdyň! Eý, Dawudyň nesli, sen öz öýüne seret!» Şeýdip, ysraýyllar öz öýlerine dolandylar. ¹⁷Emma Rehabgam diňe Ýahuda

şäherlerinde ýaşayan ysraýyllara patyşalyk etdi. ¹⁸Rehabgam patyşa gullaryň baştutany Adoramy ^a Ysraýyla iberende, ysraýyl halky ony daşlap öldürdi. Rehabgam patyşa Iýerusalime gaçmak üçin, howlukmaçlyk bilen öz at arabasyna mündi. ¹⁹Şeýdip, Demirgazyk ysraýyl tireleri şu güne çenli Dawudyň nesillerine garşy pitne turzup gelýärler.

²⁰Ýarobgamyň gaýdyp gelendigini eşiden bütin ysraýyl halky onuň ýanyna adam ýollap, ony ýygnanyşyga çagyryp, tutuş Ysraýyla patyşa etdiler. Ýahuda tiresinden başga Dawudyň nesilleriniň yzyna düşen bolmady.

Şemagýa pygamberlik edýär

(2 Ýyl ýazgylary 11:1-4)

²¹Rehabgam Iýerusalime geldi. Demirgazyk ysraýyl tirelerine garşy urşup, patyşalygy Süleýmanyň ogly Rehabgama gaýtaryp bermek üçin, bütin ýahuda hem-de benýamin tirelerinden ýüz segsen müň saýlama urşujylar toplady. ²²Emma Hudaýyň adamy Şemagýa Hudaýyň şu sözi aýan boldy: ²³«Süleýmanyň ogly, Ýahudanyň patyşasy Rehabgama, bütin ýahuda hem-de benýamin tirelerine hem-de galan halka ²⁴Reb şeýle diýýär diý: „Siz doganlaryňyz bolan ysraýyl halkynyň garşysyna uruşmaň. Her kes öz öýüne gaýtсын, çünki bu bolan waka Mendendir.“. Olar Rebbiň sözüne gulak asyp, Onuň aýdyşy ýaly öýlerine gittiler.

Ýarobgam Hudaýdan ýüz öwürýär

²⁵Onsoň Ýarobgam Efraýym daglyk ýurdunda Şekem galasyny bina edip, şol ýerde mesgen tutdy. Soňra ol Şekem-

den gidip, Penuwaly bina etdi. ²⁶Onsoň Ýarobgam öz içinden şeýle diýdi: «Indi patyşalyk ýene-de Dawudyň nesillerine gaýdyp geler. ²⁷Eger bu halk Rebbiň öýünde gurbanlyk bermek üçin Iýerusalime gitmegini dowam etdirse, onda olaryň ýuregi öz jenaby, Ýahuda patyşasy Rehabgama tarap öwrüler. Olar meni öldürip, Rehabgamyň ýanyna öwrülip bararlar». ²⁸Şeýdip, patyşa pikirini jemläp, iki sany altyn göle ýasap, halka ýüzlenip, şeýle diýdi: «Iýerusalime şu wagta çenli gatnanyňyz besdir. Eý, ysraýyllar, sizi Müsürden çykaran hudaýlaryňyz şulardyr». ²⁹Ol altyn göläniň birini Beýtelde, beýlekisini hem Danda goýdy. ³⁰Şeýdip, halk günä etdi. Halk sežde etmek üçin Beýteldäki we ^b Dandaky altyn göläniň ýanyna uzak ýere gittiler. ³¹Ýarobgam şeýle hem seždegähler gurup, lewilerden bolmadyk adamlardan ruhanylar belledi.

³²Ýarobgam sekizinji aýyň on başına Ýahudadaky geçirilen baýram ýaly baýram edip, gurbanlyk sypasynda gurbanlyk berdi. Ol öz ýasan gölelerine gurbanlyklar hödür etmek üçin, Beýtelde hem şeýle etdi. Onsoň ol Beýtelde öz guran seždegählerine ruhanylar belledi. ³³Ýarobgam öz saýlan aýy bolan sekizinji aýyň on başına Beýtelde diken gurbanlyk sypasynyň ýanyna gitti. Ol ysraýyl halky üçin baýram edip, ýakymly ysly tütetgi ýakmak üçin gurbanlyk sypanyň ýanyna geldi.

13-nji bap

Ýahudaly Hudaýyň adamy

¹Ýarobgam gurbanlyk sypasynyň ýanynda ýakymly ysly tütetgi ýakjak bolup

^a 12:18 *Adoram* – käbir gadymy terjimelerde *Adonyram*. Seret: 1Pat 4:6 we 5:14.

^b 12:30 *Beýteldäki we* – bu sözler käbir golýazmalarda ýok.

durka, Rebbiň tabşyrygy boýunça Hudaýyň adamy Ýahudadan Beýtele geldi. ²Ýaňky Hudaýyň adamy Rebbiň tabşyrygy boýunça gurbanlyk sypasyna gygyryp şeýle diýdi: «Eý, gurbanlyk sypasy, Reb şeýle diýýär: „Ine, Dawudyň neslinden bir ogul dünýä iner, onuň ady Ýoşyýa bolar. Ýoşyýa seždegäherde ýakymly ysly tütetgi ýakýan ruhanylaryň özlerini seniň üstünde gurbanlyk eder. Üstünde ynsanlaryň süňkleri ýakylar“». ³Hudaýyň adamy şol gün bir alamat berip, şeýle diýdi: «Rebbiň aýdan alamaty şudur: „Bu gurbanlyk sypasy çym-pytrak bolup, üstündäki kül dumly-duşa pytrar“». ⁴Onuň Beýteldäki gurbanlyk sypasyna gygyryp aýdan sözünü Ýarobgam eşitdi we gurbanlyk sypasynyň ýanyndan elini uzadyp: «Ony tutuň!» diýdi. Ýarobgamyň Hudaýyň adamyna garşy uzadan eli şol bada ysmaz bolup, ol elini yzyna çekip bilmedi. ⁵Hudaýyň adamynyň Rebbiň tabşyrygy boýunça görkezen alamatyna görä, gurbanlyk sypasy çym-pytrak bolup, üstündäki kül dumly-duşa pytrady. ⁶Patyşa oňa: «Hudaýyň Rebden maňa rehimiň sorap, elimiň gutulmagy üçin dileg edäý» diýdi. Şeýdip, Hudaýyň adamy Ýarobgamyň eliniň gutulmagy üçin Rebbe dileg etdi. Onsoň patyşanyň eli gutulyp, öňki halyna geldi. ⁷Patyşa Hudaýyň adamyna şeýle diýdi: «Meniň bilen öýe gel-de naharlan. Maňa eden ýagşylygyň üçin men saňa sylag berjek». ⁸Emma Hudaýyň adamy patyşa: «Maňa patyşalygyň ýarysyny berseňem, men seniň bilen gitmerin. Bu ýerde çörek iýip, suw-da içmerin. ⁹Çünki Reb maňa: „Ol ýerde çörek iýme, suw içme, giden ýoluňdan zyzna gaýtma“ diýip tabşyrdy» diýip jogap berdi. ¹⁰Şeýdip, ol yzyna Beýtele gelen ýolundan gitmän, başga ýol bilen gaýtdy.

¹¹Beýtelde bir garry pygamber ýaşardy. Onuň ogullaryndan biri gelip, Hudaýyň adamynyň şol gün Beýtelde eden ähli işlerini oňa gürrüň berdi. Olar onuň patyşa diýenleriniň baryny kakalaryna aýdyp berdiler. ¹²Kakalary olardan: «Ol haýsy ýoldan gitdi?» diýip sorady. Onuň ogullary Ýahudadan gelen Hudaýyň adamynyň haýsy ýoldan gidendigini kakalaryna görkezdiler. ¹³⁻¹⁴Onsoň pygamber ogullaryna: «Maňa eşegimi gaňňalap beriň» diýdi. Olar oňa eşegini gaňňalap berdiler. Pygamber eşegine münüp, Hudaýyň adamynyň zyzndan gidip, ony tapdy. Ol dub agajynyň aşagynda otyrdy. Pygamber ondan: «Sen Ýahudadan gelen Hudaýyň adamy my?» diýip sorady. Ol hem: «Hawa, men şol» diýip jogap berdi. ¹⁵Ol Hudaýyň adamyna: «Ýör, öýe gideli, şol ýerde naharlanaý» diýdi. ¹⁶Emma Hudaýyň adamy: «Men seniň bilen yzyna, öýüňe gidip bilmen; men bu ýerde seniň bilen çöregem iýjek däl, suwam içjek däl. ¹⁷Çünki Reb maňa: „Ol ýerde çörek iýme, suw içme, giden ýoluňdan zyzna gaýtma“ diýip tabşyrdy» diýdi. ¹⁸Onsoň ol pygamber Hudaýyň adamyna şeýle diýdi: «Men hem seniň ýaly bir pygamberdirin. Rebbiň tabşyrygy boýunça bir perişde maňa: „Ol çörek iýip, suw içme, giden ýoluňdan zyzna gaýtma“ diýdi. Ol Hudaýyň adamynyň aýdardy. ¹⁹Onsoň Hudaýyň adamy onuň bilen yzyna gaýtdy we onuň öýüne gelip, çörek edindi, suw içdi.

²⁰Olar saçak başynda otyrkalar, ony yzyna alyp gaýdan pygambere Rebbiň şu sözi aýan boldy. ²¹⁻²²Ol Ýahudadan gelen Hudaýyň adamyna Reb şeýle diýýär diýdi: «Rebbiň sözünü diňlemän, Hudaýyň Rebbiň özüne beren tabşyryklaryny saklamadyň. Zyzna gaýdyp,

çörek edinme, suw içme diýlen ýerden iýip-içendigiň üçin ata-babalaryňyň mazarynda jaýlanmarsyň». ²³Hudaýyň adamy iýip-içip bolandan soň, oňa özüni yzyna alyp gaýdan pygamberiň eşegini gaňňalap berdiler. ²⁴Hudaýyň adamy gidip barýarka, oňa ýolda bir ýolbars duşup, ony öldürdi. Onuň jesedi ýoluň üstünde ýatyrdy, eşek-de, ýolbars-da onuň gapdalynda durdy. ²⁵Adamlar geçip barýarkalar, ýolda ýatan jesedi hem-de jesediň gapdalynda duran ýolbarsy gördüler. Onsoň olar ýaňky garry pygamberiň ýaşayan galasyna gelip, bu barada adamlara gürrüň berdiler.

²⁶Hudaýyň adamyny ýoldan yzyna öwren bu pygamber bolan wakany eşideninde: «Ol Rebbiň sözüne gulak asmadyk Hudaýyň adamydyr; Reb aýdan sözüne görä, ony arslana berip, arslan hem ony parçalap öldüren bolmaly» diýdi. ²⁷Onsoň ol ogullaryna: «Maňa eşegi gaňňalap beriň» diýdi. Olar oňa eşegi gaňňalap berdiler. ²⁸Ol pygamber gidip, Hudaýyň adamynyň ýolda ýatan jesedini tapdy. Eşek we ýolbars jesediň gapdalynda duran eken. Ýolbars Hudaýyň adamynyň jesedini iýmändir, eşegi-de parçalamandyr. ²⁹Ol pygamber Hudaýyň adamynyň jesedini göterip, öz eşegini üstüne ýükledi-de, ony yzyna alyp gaýtdy. Ol ýas tutup, ony jaýlamak üçin gala geldi. ³⁰Pygamber jesedi öz mazarlygynda goýup: «Wah dogan, dogan!» diýip, ogullary bilen Hudaýyň adamynyň ýasyny tutdy. ³¹⁻³²Ol Hudaýyň adamyny jaýlap bolandan soň, ogullaryna şeýle diýdi: «Men ölenimde, meni şu pygamberiň jaýlanan mazarynda jaýlaň, meniň süňklerimi onuň süňkleriniň ýanynda goýuň. Çünki onuň Beýteldäki gurbanlyk sypasy barada we Samariýanyň galalaryndaky ähli

seždegähler barada Rebbiň tabşyrygy boýunça gygyryp jar eden zatlarynyň bary hökman amala aşar».

³³Bu wakadan soň hem Ýarobgam özüniň pis işlerinden el çekmedi. Ol ýene-de seždegählerde ähli halklaryň arasyndan ruhanylar belledi. Ruhany bolmaga isleg bildirenleriň baryny ruhanlyga belledi. ³⁴Bu günä iş Ýarobgamyň nesilleriniň ýer yüzünden tutuşlygyna ýok bolmagyna getirdi.

14-nji bap

Ýarobgamyň ogly ölýär

¹Şol wagtlarda Ýarobgamyň ogly Abyýa syrkawлады. ²Ýarobgam öz aýalyna şeýle diýdi: «Bar, Ýarobgamyň aýalydygyň bilinmez ýaly başga geýime gir-de, Şilo git, çünki Ahyýa pygamber şol ýerdedir. Ol meniň bu halka patyşa boljagymy aýdypdy. ³Eliňe on çörek, külçeler, bir golça-da bal alyp, onuň ýanyna git; ol saňa oglumyza näme boljagyny aýdyp berer».

⁴Ýarobgamyň aýaly şeýle-de etdi. Ol Şilo gidip, Ahyýanyň öýüne bardy. Ahyýa kördi, çünki gojalykdan ýaňa onuň gözleri çöňňelipdi. ⁵Onsoň Reb Ahyýa: «Ýarobgamyň aýaly syrkaw ogly hakda soramaga geler» diýdi. Reb Ahyýa Ýarobgamyň aýalyna näme jogap bermelidigini aýtdy.

Ol gelende, nätanys aýal bolup geldi. ⁶Emma ol aýal gapydan girip gelyärkä, Ahyýa onuň aýak sesini eşidip: «Eý, Ýarobgamyň aýaly, içeri giriber. Sen näme üçin nätanys aýal bolan bolýarsyň? Mende seniň üçin gaty erbet habar bar. ⁷Git-de, Ýarobgama Ysraýyl Hudaýy Reb şeýle diýýär diý: „Men seni halkyň arasyndan saýlap, halkym Ysraýylyň üstünden patyşalyga belledim. ⁸Patyşalygy

Dawudyň neslinden alyp, saňa berdim. Emma sen Meniň tabşyryklarymy berjaý edip, Meniň nazarymda dogry işleri edip, bütin kalby bilen Maňa wepaly bolan gulum Dawut ýaly bolmadyň.

⁹Gaýtam, sen özüňden öňki patyşalaryň baryndan beter pislik etdiň. Sen guýma altyn göle butlaryny ýasap, olara sežde edip, Meniň gaharymy getirdiň we Menden ýüz öwürdiň. ¹⁰Şonuň üçin hem Men Ýarobgamyň nesilleriniň başyndan betbagtçylyk indererin. Isle azat bolsun, isle gul, parhy ýok, Ýarobgamyň neslinden bolan Ysraýyldaky her bir erkegi bütinleý ýok ederin. Dersiň syrylyp-süpürilip taşlanyşy ýaly, Men Ýarobgamyň nesilleriniň baryny iň soňkusyna çenli bütinleý ýok ederin.

¹¹Ýarobgamyň nesilleriniň galada ölenlerini itler, düzde ölenlerini guşlar iýer, çünki Reb şeýle diýdi: ¹²Indi sen tur-da, öýüňe git. Sen gala aýak basan badyňa, ogluň öler. ¹³Bütin ysraýyl halky onuň ýasyny tutup, ony jaýlar. Ýarobgamyň maşgalasyndan diňe şu oglan däbe görä jaýlanar. Çünki Ýarobgamyň neslinden diňe şu oglan Ysraýyl Hudaýy Rebbiň göwnünden turdy. ¹⁴Reb Özi üçin Ysraýylyň üstünden bir patyşa goýar. Ol Ýarobgamyň neslini hut şu gün, edil şu pursatda ýok eder.

¹⁵Reb Ysraýyla jeza berer. Ol ysraýyl halkyny suwuň başynda yranýan gamyş kimin sarsdyrar. Reb ysraýyllary olaryň ata-babalaryna beren gowy ýurdundan çykaryp, olary Ýewfrat derýasynyň aňry tarapyna dargadar, çünki olar Aşera butlaryny ýasap, Rebbiň gaharyny getirdiler. ¹⁶Ýarobgamyň öz eden hem-de Ysraýyla etdiren günäleri zerarly, Reb Ysraýyly terk eder».

¹⁷Soňra Ýarobgamyň aýaly yzyna gaýtdy. Ol Tirsä gelip, öýüniň işigine

ýeten badyna, onuň çagasy ýogaldy. ¹⁸Bütin ysraýyl halky çagany jaýlap, onuň ýasyny tutdular. Şeýdip, Rebbiň Öz guly Ahyýa pygamber arkaly aýdan sözi amala aşdy.

Ýarobgamyň ölümi

¹⁹Ýarobgamyň galan işleri, onuň eden söweşleri we nähili patyşalyk edendigi barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ²⁰Ýarobgam ýigrimi iki ýyl patyşalyk etdi. Ol ata-babalaryna gowuşdy. Onuň ýerine ogly Nadap patyşa boldy.

Ýahuda patyşasy Rehabgam

(2 Ýyl ýazgylary 11:5–12:15)

²¹Süleýmanyň ogly Rehabgam Ýahudada patyşalyk etdi. Rehabgam patyşa bolanda kyrk bir ýaşyndady; ol Rebbiň Özüne ybadat edilmegi üçin Ysraýylyň bütin tirelerinden saýlan şäheri Iýerusalimde on ýedi ýyl patyşalyk etdi. Ejesi ammonly bolup, onuň ady Nagamady. ²²Ýahuda halky Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri edip, ata-babalarynyň eden günälerinden-de has beter günä etdiler. Olar Rebbiň gabanjaňlygyny oýardylar. ²³Çünki olar hem her bir beýik baýyrdä, güň ýaprakly her bir agajyň astynda özlerine seždegähleri, dikme daşlaryny hem-de Aşera butlaryny gurdular. ²⁴Şeýle hem ýurtdaky seždegähleriň azgyn erkekleri bardy. Olar Rebbiň ysraýyllaryň öňünden kowup çykaran milletleriniň nejis işlerini etdiler.

²⁵Rehabgamyň patyşalygynyň başinji ýylynda Müsür patyşasy Şişak Iýerusalime hüjüm etdi. ²⁶Ol Rebbiň öýündäki hazynalaryň, patyşanyň köşgündäki hazynalaryň baryny talady. Ol Süleýmanyň altyndan ýasadan ähli galkanlaryny hem alyp gitdi. ²⁷Rehabgam patyşa bolsa

olaryň deregine bürünçden galkanlar ýasadyp, olary patyşanyň köşgüniň gapysyny saklaýan garawullaryň baş-tutanlarynyň eline berdi. ²⁸Patyşa her sapa Rebbiň öýüne gidende, garawullar olary göterip getirip, soňra ýene yzyna garawulhana äkidýärdiler.

²⁹Rehabgamyň galan işleri we ähli eden işleri barada Ýahuda patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ³⁰Rehabgam bilen Ýarobgamyň arasynda hemişe uruş boldy. ³¹Rehabgam ata-babalaryna gowuşdy. Ol ata-babalarynyň ýanynda, Dawut galasynda jaýlandy. Onuň ejesi ammonly bolup, ady Nagamady. Rehabgamyň ýerine ogly Abyýam patyşa boldy.

15-nji bap

Ýahuda patyşasy Abyýam

(2 Ýyl ýazgylary 13:1–14:1)

¹Nebadyň ogly Ýarobgamyň patyşalygynyň sekizinji ýylynda Abyýam Ýahuda patyşa boldy. ²Abyýam Iýerusalimde üç ýyl patyşalyk etdi; onuň ejesiniň ady Magakady. Ol Abyşalomyň gzyzdy. ³Abyýam hem kakasynyň eden günälerini gaýtalady. Ol atasy Dawut ýaly Rebbe wepaly bolmady. ⁴Muňa garamazdan, onuň Hudaýy Reb Iýerusalimi kuwwatlandyrmak üçin, Abyýam ölerden soň ornuna patyşa bolar ýaly, oňa bir ogul berdi. Hudaýy Reb muny Dawudyň hatyrasy üçin etdi. ⁵Çünki Dawut diňe hetli Uryýa eden ýamanlygyndan başga bütün ömrüne Hudaýyň nazarynda dogry işleri etdi. Ol Rebbiň özüne beren tabşyryklarynyň baryny ömürboýy berjaý etdi. ⁶Rehabgam bilen Ýarobgamyň arasynda başlan uruş Abyýamyň ömrüniň ahryna çenli dowam etdi. ⁷Abyýamyň galan işleri we ähli eden işleri Ýahuda patyşalarynyň

ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ⁸Abyýam ata-babalaryna gowuşdy. Ol Dawut galasynda jaýlandy. Onsoň onuň ýerine ogly Asa patyşa boldy.

Ýahuda patyşasy Asa

(2 Ýyl ýazgylary 15:16–16:6)

⁹Ysraýyl patyşasy Ýarobgamyň patyşalygynyň ýigriminji ýylynda Asa Ýahuda patyşa boldy. ¹⁰Asa Iýerusalimde kyrk bir ýyl patyşalyk etdi; onuň enesiniň ady Magakady. Ol Abyşalomyň gzyzdy. ¹¹Asa atasy Dawut ýaly Rebbiň nazarynda dogry işleri etdi. ¹²Asa seždegähleriň azgyn erkeklerini ýurtdan çykaryp, öz ata-babalarynyň ýasan ähli butlaryny ýok etdi. ¹³Asa patyşa hatda ejesi Magakany melikelikden mahrum etdi, çünki ol Aşera üçin ýigrenji but ýasapdy. Asa Aşera butuny kesip, Kidron deresinde ýakdy. ¹⁴Emma Ysraýyldaky seždegähler ýok edilmändi. Muňa garamazdan, Asanyň ýüregi bütün ömründe Rebbe wepaly boldy. ¹⁵Ol kakasynyň hem-de özüniň aýdan sadakalaryny, ýagny kümşi, altyny we gap-gaçlary Rebbiň öýüne getirdi.

¹⁶Asa bilen ysraýyl patyşasy Bagşa bütün ömürlerine uruş etdiler. ¹⁷Ysraýyl patyşasy Bagşa Ýahudanyň üstüne çozdy. Ol Ýahuda patyşasy Asanyň ýanyna gelip-gitmek isleýänleriň ýoluny ýapmak üçin Rama galasyny berkitdi. ¹⁸Soňra Asa Rebbiň öýüniň we patyşa köşgüniň hazynalarynda galan ähli kümüşdir altyny alyp, olary öz köşk emeldarlaryna berdi. Asa olary Tabrymonyň agtygy, Hezýonyň ogly, Damaskda ýaşayan Siriýa patyşasy Benhadada iberdi. ¹⁹Asa öz emeldarlaryndan Benhadada şeýle habar ýollady: «Seniň kakaň bilen meniň kakamyň arasynda bolşy ýaly, ikimiziň aramyzda-da ylalaşyk bolsun. Men

saňa kümüşdir altyn sowgat iberýärin. Sen git-de, Ysraýylyň patyşasy Bagşa bilen eden ylaşaýgyňy boz, ol meniň üstümden sowulsyn». ²⁰Benhadat Asa patyşanyň aýdanlaryna gulak asdy. Ol goşun serkerdelerini iberip, Ýýony, Dany, Abelbeýtmagakany, tutuş Naftaly ýurdy bilen birlikde bütün Kinneredi basyp aldy. ²¹Bagşa muny eşidende, Ramany berkitmekden el çekip, Tirsada mesgen tutdy. ²²Soňra Asa patyşa Rama galasyndaky Bagşanyň berkitme üçin ulanyp ýören daşlaryny, agaçlaryny alyp gitmäge ýahudalara buýruk berdi. Asa patyşa bu daşdyr agaçlar bilen Benýamindäki Geba galasyny we Mispa galasyny berkitdi. ²³Asanyň galan ähli işleri, onuň gaýduwsyz edermenlikleri, ähli eden işleri we berkiden galalary barada ýahuda patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. Gojalan çagynda, ol aýakdan dert çekdi. ²⁴Asa ata-babalaryna gowuşdy. Ol ata-babalarynyň ýanynda, atasy Dawut galasynda jaýlandy. Ogly Ýehoşapat onuň ýerine patyşa boldy.

Ysraýyl patyşasy Nadap

²⁵Ýahuda patyşasy Asanyň patyşalygynyň ikinji ýylynda Ýarobgamyň ogly Nadap Ysraýyla patyşa boldy. Ol Ysraýylda iki ýyl patyşalyk etdi. ²⁶Nadap Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etdi. Ol kakasynyň ysraýyl halkyna etdiren günäli ýollaryndan ýöredi.

²⁷Ýsakar neslinden bolan Ahyýanyň ogly Bagşa Nadaba garşy dildüwüşük gurdy. Bagşa piliştilere degişli bolan Gibetonda Nadaby öldürdi, çünki Bagşa bilen bütün ysraýyllar Gibetonyň daşyny gabapdylar. ²⁸Şeýdip, Bagşa ýahuda patyşasy Asanyň şalygynyň üçünji ýylynda Nadaby öldürip, onuň ýerine özi patyşa boldy. ²⁹Ol patyşa bolan dessine

Ýarobgamyň nesilleriniň baryny gyrdy, Rebbiň Öz guly şiloly Ahyýa arkaly aýdan sözüne görä, Ýarobgamyň nesillerinden bir adam hem diri galdyrylman, olaryň bary öldürildi. ³⁰Bu Ýarobgamyň Ysraýyl Hudaýy Rebbiň gaharyny getirendigi zerarly, öz eden we Ysraýyla etdiren günäleri zerarly boldy.

³¹Nadabyň galan işleri we ähli eden işleri barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ³²Asa bilen ysraýyl patyşasy Bagşa bütün ömürlerini urşup geçirdiler.

Ysraýyl patyşasy Bagşa

³³Ýahuda patyşasy Asanyň şalygynyň üçünji ýylynda Ahyýanyň ogly Bagşa Tirsada bütün Ysraýylyň üstünden patyşalyk edip, ýigrimi dört ýyl höküm sürdi. ³⁴Bagşa hem Ýarobgam ýaly Ysraýyla günä etdirip, Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etdi.

16-njy bap

¹Bagşa garşy Hananynyň ogly Ýehuwa Rebbiň şu sözi aýan boldy: ²«Sen hiç kimdiň, emma Men seni halkym ysraýyla patyşa etdim. Sen Ýarobgamyň ýolundan ýöräp, halkym ysraýyla günä etdirip, olaryň günäleri bilen meniň gaharymy getirdiň. ³Şonuň üçin hem Men Bagşany we onuň bütün nesillerini Nebadyň ogly Ýarobgamyň nesilleri ýaly ýok ederin. ⁴Bagşanyň nesillerinden galada ölenlerini itler, düzde ölenlerini guşlar iýer».

⁵Bagşanyň galan işleri, onuň edermenlikleri barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ⁶Bagşa ata-babalaryna gowuşdy. Ol Tirsada ata-babalarynyň ýanynda jaýlandy. Ogly Ela onuň ýerine patyşa boldy. ⁷Hananynyň ogly Ýehu pygambere Bagşa we

onuň nesillerine garşy Rebbiň şu sözi aýan boldy. Çünki Bagşa Ýarobgamyň nesilleri ýaly hereket etdi we Ýarobgamyň nesillerini öldürdi. Şeýdip, ol Rebbiň ýigrenýän işlerini edip, öz pis işleri bilen Onuň gaharyny getiripdi.

Ysraýyl patyşasy Ela

⁸Ýahuda patyşasy Asanyň şalygynyň ýigrimi altynjy ýylynda Bagşanyň ogly Ela Tirsada Ysraýyla patyşa bolup, iki ýyl şalyk sürdi. ⁹Ela Tirsada öz köşk emeldary Arsanyň öýünde serhoş bolup otyrka, Zimri oňa garşy dildüwüşük gurdy. Zimri söweş arabalarynyň ýarysynyň serkerdesidi. ¹⁰Zimri gelip, Elany öldürdi we özi onuň ornuna patyşa boldy. Bu waka Ýahuda patyşasy Asanyň şalygynyň ýigrimi ýedinji ýylynda bolup geçdi.

¹¹Zimri patyşa bolup, Elanyň tagtynda oturan badyna, Bagşanyň bütün nesillerinden, dogan-garyndaşlaryndan we dost-ýarlaryndan bolan bar erkegi öldürdi. ¹²Şeýdip, Zimri Bagşanyň ähli nesillerini ýok etdi. Rebbiň Ýehu pygamberiň üsti bilen Bagşa garşy aýdan sözleri berjaý boldy. ¹³Çünki Bagşa we onuň ogly Ela butlar ýasap, günä etdiler we olar ysraýyl halkyna-da günä etdirip, Ysraýyl Hudaýy Rebbi gazaplandyrdylar. ¹⁴Elanyň galan işleri we ähli eden işleri barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr.

Ysraýyl patyşasy Zimri

¹⁵Ýahuda patyşasy Asanyň patyşalygynyň ýigrimi ýedinji ýylynda Zimri Tirsada ýedi gün patyşalyk etdi. Ysraýyl goşunlary piliştilere degişli bolan Gibeton galasynyň daşyny gabapdylar. ¹⁶Düşelgedäki goşunlar Zimriň Ela

patyşa garşy dildüwüşük edip, ony öldürendigi baradaky habary eşidenlerinde, ysraýyl halky goşunbaşy Omryny düşelgede Ysraýyla patyşa etdiler. ¹⁷Şeýdip, Omry bütün ysraýyl halky bilen Gibeton galasyndan çykyp, Tirsanyň daşyny gabadylar. ¹⁸Zimri galanyň basylyp alnanyny görende, patyşa köşgüniň içki galasyna girip, patyşanyň köşgüne ot berip, oda ýanyp öldi. ¹⁹Zimri Ýarobgamyň ýolundan ýöräp, Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etdi. Ol öz eden günäleri we Ysraýyla etdiren günäleri üçin öldi. ²⁰Zimriň galan işleri we guran dildüwüşügi barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr.

Ysraýyl patyşasy Omry

²¹Zimri ölendenden soň, ysraýyl halky iki bölege bölündi. Halkyň ýarysy Ginatyň ogly Tibnini patyşa etjek bolup, onuň yzyna eýerdi, galan ýarysy bolsa Omrynyň yzyna eýerdi. ²²Omrynyň yzyna eýeren halk, Ginatyň ogly Tibniniň yzyna eýeren halkdan güýçli bolup çykdy. Şeýdip, Tibni ölüp, Omry onuň ornuna patyşa boldy. ²³Ýahuda patyşasy Asanyň şalygynyň otuz birinji ýylynda Omry Ysraýyla patyşa bolup, on iki ýyl şalyk etdi. Omry Tirsada alty ýyl şalyk sürdi.

²⁴Omry Samariýa baýyrylygyny Şemerden üç ýarym batman ^a kümşe satyn alyp, baýyrylykda şäher gurup, baýyrylygyň eýesi Şemeriň adyna görä guran şäherine Samariýa diýip at dakdy.

²⁵Omry Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etdi. Onuň eden pis işleri özünden öňki patyşalaryň ählisiniňkiden çökder boldy. ²⁶Omry Nebadyň ogly Ýarobgam ýaly günä etdi. Ol ysraýyl halkyna-da günä etdirip, Ysraýyl Hudaýy Rebbi

^a 16:24 *Üç ýarym batman* – ýewreýçe iki kikkar. Bu takm. 70 kg deňdir.

gazaplandyrdy. ²⁷Omrynyň eden beýleki işleri we görkezen gaýduwsyzlygy hem edermenligi barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandyr. ²⁸Omry ata-babalaryna gowuşdy. Ol Samariýada ata-babalarynyň ýanynda jaýlandy. Ogly Ahap onuň ýerine patyşa boldy.

Ysraýyl patyşasy Ahap

²⁹Ýahuda patyşasy Asanyň patyşalygynyň otuz sekizinji ýylynda Omrynyň ogly Ahap Ysraýyla patyşa bolup, Samariýada ýigrimi iki ýyl şalyk sürdi. ³⁰Ahap Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etdi. Onuň eden pis işleri özünden öňki patyşalaryň ählisiniňkiden çökder boldy.

³¹Ahaba Nebadyň ogly Ýarobgamyň günäli ýollaryndan ýöremekligiň özem ýeterlikdi, ýöne ol onuň üstesine sidonlaryň patyşasy Etbagalyň gyzy Izebele öýlenip, Bagala sežde etdi. ³²Ahap Samariýada Bagal üçin guran buthanasynda Bagal üçin gurbanlyk sypasyny gurdy. ³³Ahap hem aýal hudaýy Aşera butuny ýasady. Ahap Ysraýyl Hudaýy Rebbiň gaharyny getirmekte Ysraýylyň özünden öňki patyşalarynyň baryndan ozdurdy. ³⁴Ahabyň döwründe beýtelli Hiýel Ýerihony täzeden dikeltidi. Hiýel onuň düýbünü tutanda, nowbahar ogly Abyramy gurbanlyk etdi. Ýerihonyň derwezelerini oturdanda, ol iň kiçi ogly Seguby gurbanlyk berdi. Şeýdip, Rebbiň Nun ogly Ýeşuwa arkaly aýdan sözi berjaý boldy.

17-nji bap

Ylýas pygamberiň gurakçylyk hakyndaky habary

¹Gilgatda ýaşayan tişbeli Ylýas Ahaba şeýle diýdi: «Men özümiň gulluk

edýän Ysraýyl Hudaýy Rebden ant içýärim. Tä men buýruk berýänçäm, ýurtda iki-üç ýyllap ne çyg bolar, ne-de ýagyn». ²Ylýasa Rebbiň şu sözi aýan boldy: ³«Bu ýerden gündogara git-de, Iordanyň gündogaryndaky Kerit çeşmesiniň boýunda gizlen. ⁴Sen çeşme suwundan içersiň. Ol ýerde gargalara seni iýmitlendirmegi tabşyrandyryn». ⁵Ylýas Rebbiň tabşyryşy ýaly etdi. Ol gidip, Iordan derýasynyň gündogaryndaky Kerit çeşmesiniň boýunda mesgen tutdy. ⁶Gargalar Ylýasa ertirine-de, agşamyna-da çörek bilen et getirip berýärdiler, ol çeşmäniň suwundan içýärdi. ⁷Wagtyň geçmegi bilen çeşme gurady, çünki ýurda ýagyş ýaganokdy.

Ylýas pygamber we sarepatly dul hatyn

⁸Ylýasa Rebbiň şu sözi aýan boldy: ⁹«Tur, Sidonyň Sarepat galasyna bar-da, şol ýerde mesgen tut, çünki ol ýerde Men bir dul hatyna seni iýmitlendirmegi tabşyrandyryn». ¹⁰Şeýdip, Ylýas Sarepata gitti. Ol galanyň derwezesine geldi, görse, ol ýerde bir dul aýal çöpleme çöpläp ýördi. Ol aýaly çagyryp, oňa: «Maňa içmäge bir käse suw getiräý» diýdi. ¹¹Ol aýal suw getirmäge barýarka, Ylýas ony yzyna çagyryp: «Bir döwüm çörek hem alyp gelsene» diýdi. ¹²Ol aýal, Ylýasa şeýle jogap berdi: «Hudaýyň Rebden ant içýärim, mende çörek ýok. Mende diňe haltaň düýbündäki bir goşawuç un bilen golçada biraz ýag bar. Ine, men häzir öýe gidip, şol barja un bilen özüm hem oglum üçin külçe bişirmek üçin çöpleme çöpläp ýörün. Biz ony iýeris, onsoň öleris». ¹³Ylýas oňa şeýle diýdi: «Sen alada etme. Bar öýüne git-de, çöregiňi bişir. Şol barja unundan sen öňürti maňa bir kiçijik çörek bişirip getir. Ondan soň unuň galanyndan

özün we ogluň üçin çörek bişirersiň. ¹⁴Çünki Ysraýyl Hudaýy Reb şeýle diýär: „Rebbiň ýagyş ýagdyrjak gününe çenli haltadaky un tükenmez, golçadaky ýag egsilmez“». ¹⁵Bu aýal gidip, Ylýasyň aýdyşy ýaly etdi. Ylýas bilen ýaňky aýal we onuň öý-içerisi bir goşawuç uny uzak wagtlap iýdiler. ¹⁶Şeýdip, Rebbiň Ylýas arkaly aýdan sözi berjaý bolup, haltadaky un tükenmedi, golçadaky ýag egsilmedi.

¹⁷Birnäçe wagt geçenden soň, ýaňky hojalyň aýalyň ogly syrkawladý. Oglanyň haly ýaramazlaşyp, ol aradan çykdy. ¹⁸Onsoň ol aýal Ylýasa: «Eý, Hudaýyň adamy, meniň bilen näme işiň bar? Sen maňa günämi ýatladyp, meniň oglumy öldürmäge geldiňmi?» diýdi. ¹⁹Ylýas hem oňa: «Ogluňy maňa ber» diýdi. Ylýas oglany aýalyň gujagyndan alyp, ony öz bolýan ýokarky gatdaky otagyna getirip, öz düşeginde ýatyrdy. ²⁰Soňra ol Rebbe ýalbaryp, dileg etdi: «Eý, Hudaýym Reb, Sen näme üçin bu dul hatynyň başyna belä getirdiň? Ol maňa öz öýünden ýer berdi, Sen bolsa onuň ogluny öldürýärsiň!» ²¹Onsoň ol üç gezek çaganyň üstünde ýazylyp ýatdy-da, Rebbe ýalbaryp dileg etdi: «Eý, Hudaýym Reb, Saňa ýalbarýaryn, bu çagany direkt». ²²Reb Ylýasyň dilegini eşitdi we çaga direldi. ²³Ylýas çagany ýokarky otagdan getirip, ejesine berdi. Ylýas oglanyň ejesine: «Seret, seniň ogluň direldi» diýdi. ²⁴Onsoň ol aýal Ylýasa: «Men indi seniň Hudaýyň adamydygyňy, Rebbiň sen arkaly aýdan sözünüňiň hakykatdygyny bilýärim» diýdi.

18-nji bab

Ylýas pygamber we Bagalyň pygamberleri

¹Birnäçe wagt geçenden soň, guraklygynyň üçünji ýylynda, Reb Ylýasa şeýle

diýär: «Bar, Ahabyň ýanyna git; Men ýurda ýagyş ýagdyrjak». ²Şeýdip, Ylýas Ahabyň ýanyna gitdi. Samariýada açlyk gaty gazaplydy. ³⁻⁴Ahap köşgi dolandyryan Abadýany çagyrdy. (Abadýa bütin kalby bilen Rebbe ybadat edýärdi. Izebel Rebbiň pygamberlerini öldürýärkä, Abadýa ýüz pygamberi äkidip, elli-elliden iki gowakda gizläp, çörek, suw bilen üpjün edipdi.) ⁵Onsoň Ahap Abadýa şeýle diýdi: «Sen git-de, ýurduň bütin çeşmelerine, bütin ýapalaryna aýlan, belki, ot tapyp, atlary, gatyrlary we mal-garany horlamarys». ⁶Şeýdip, olar aýlanmak üçin ýurdy öz aralarynda paýlaşdylar. Ahabyň we Abadýanyň hersi bir tarapa gitdiler.

⁷Abadýa ýolda Ylýas pygambere duşdy. Abadýa ony tanap, önünde baş egip, oňa şeýle diýdi: «Jenabym Ylýas, bu senmisiň?» ⁸Ylýas oňa: «Hawa, bu mendirin, bar, sen git-de, öz jenabyňa Ylýas şu ýerde diýip aýt» diýdi. ⁹Abadýa oňa şeýle jogap berdi: «Guluňy Ahabyň eline berip öldüreriň ýaly men näme günä etdim?» ¹⁰Hudaýyň Rebden ant içýärim, jenap patyşanyň seni idäp, adam ibermedik ýurdy galmady. Her ýurduň baştutany: „Ylýas bu ýurtda däl“ diýip habar berende, Ahap oňa ant içirdi. ¹¹Ýöne häzir sen maňa: „Bar-da, jenabyňa Ylýas şu ýerde diýip aýt“ diýýärsiň. ¹²Men seniň ýanyňdan giden badyma, Rebbiň Ruhy seni äkider, men-de seniň nirededigiňi bilmerin. Şeýdip, men baryp, Ahaba seniň bardygyňy aýtsam, ol-da seni tapmasa, meni öldürer. Guluň ýaşlygyndan bäri bütin kalby bilen Rebbe ybadat edip gelyär. ¹³Izebel Rebbiň pygamberlerini öldürende, ýüz adamy elli-elliden iki gowakda gizläp, olary çörek we suw bilen üpjün edenim jena-byma aýtmadylarmy näme? ¹⁴Sen indi:

„Bar-da, jenabyňa Ylýas şu ýerde diýip aýt diýýärsiň“. Ol meni hökman öldü-
 rer». ¹⁵Ylýas: «Gulluk edýän Hudaýym Hökmürowan Rebden ant içýäriň, men şu gün oňa hökman görnerin» diýdi. ¹⁶Şeýdip, Abadya Ahabyň ýanyna gidip, oňa Ylýas barada habar berdi. Ahap Ylýas pygamberiň ýanyna gitdi.

¹⁷Ahap Ylýasy görüp, oňa: «Ysraýyl halkyny biynjalyk edýän senmisiň?» diýdi. ¹⁸Ylýas oňa şeýle jogap berdi: «Ysraýyl halkyny biynjalyk edýän men dälidirin. Sen we seniň ata-babalaryň Rebbiň tabşyryklaryny terk edip, Bagalyň yzyna eýerdiňiz. ¹⁹Şonuň üçin hem sen häzir bütin ysraýyllary, Izebeliň goldaýan dört ýüz elli Bagal butunyň pygamberlerini we dört ýüz Aşera butunyň pygamberlerini Karmel dagyna, meniň ýanyma ýygna».

²⁰Şeýdip, Ahap bütin ysraýyl halky-
 na çaparlar ýollap, ähli pygamberleri Karmel dagyna ýygnady. ²¹Ylýas bütin halka golaý gelip, şeýle diýdi: «Siz haçana çenli iki göwünli bolup, yraň atyp ýörjeksiňiz? Eger Reb Hudaý bolsa, onda Onuň yzyna eýeriň, eger-de Bagal hudaý bolýan bolsa, onda onuň yzyna eýeriň». Halk oňa hiç hili jogap gaýtarmady. ²²Soňra Ylýas halka şeýle diýdi: «Rebbiň pygamberlerinden men, diňe men galdym, ýöne Bagalyň pygamberleri dört ýüz ellidir. ²³Goý, bize iki öküz bersinler. Bagalyň pygamberleri bir öküzi saýlap alyp, ony dograp, odunyň üstünde goýsunlar, ýöne ot ýakmasynlar; men hem beýleki öküzi taýýarlap, ony odunyň üstünde goýaryn, ýöne ot ýakmaryn. ²⁴Onsoň siz öz hudaýyňyza, men hem Rebbe dileg ederin. Haýsy hudaý ot bilen jogap berse, şol hakyky Hudaýdyr». Bütin halk bu pikiri ma-kullady. ²⁵Onsoň Ylýas Bagal butunyň

pygamberlerine şeýle diýdi: «Özüňize bir öküz saýlaň-da, siz ony öňürti taýýarlaň, çünki siz köp. Onsoň hudaýyňyza dileg ediň, ýöne ot ýakmaň». ²⁶Şeýdip, olar özlerine berlen öküzi alyp taýýarlap, ertirden güñortana çenli Bagaldan dileg edip, gygyryşyp: «Eý, Bagal, bize jogap ber!» diýip, özleriniň guran gurbanlyk sypasynyň töwereginde bökjekleşip, tans etmeklerini dowam etdiler, ýöne ses-üýn bolmady, jogap beren-de bolmady. ²⁷Ylýas güñortan olary masgaralap, şeýle diýdi: «Batly gygyryň! Çünki ol hudaýdyr, belki, ol pikirlenýändir ýa-da aýak ýoluna çykandyr ýa-da syýahat etmäge gidendir, belki-de, ol ukudadyr, ony oýarmak gerekdir». ²⁸Onsoň olar batly ses bilen gygyryşyp, öz adatlaryna görä, bedenlerinden gan akýança, gylçylar, naýzalar bilen özlerini ýaraladylar. ²⁹Wagt öýleden agyp, agşam gurbanlygy hödürlemeli wagta çenli, olar uly goh-galmagal bilen tans edip, pygamberlik eden boldular, ýöne ses-üýn bolmady, jogap beren-de bolmady.

³⁰Onsoň Ylýas bütin halka: «Meniň ýanyma geliň» diýdi. Olar onuň ýanyna geldiler. Ylýas ilki bilen Rebbiň ýykylan gurbanlyk sypasyny dikelttdi. ³¹Ylýas Ýakubyň ogullarynyň tireleriniň sanyna görä on iki sany daş aldy, çünki Ýakuba Rebbiň «Seniň adyň Ysraýyl bolar» diýen sözi gelipdi. ³²Ol şol daşlardan Rebbe gurbanlyk sypasyny töwereginde iki kersen tohum sygjak çukur gazdy. ³³Ondan soň ol odunlary bir yere üşürüp, öküzi soýup bökleledi-de, olary odunlaryň üstünde goýdy. Soňra ol: «Dört çelegi suwdan dolduryň-da, olary ýakma gurbanlygynyň üstüne we odunlaryň üstüne döküň» diýdi. ³⁴Ylýas pygamber: «Muny ýene

bir gezek gaýtalaň» diýdi. Olar suwy ikinji gezek gaýtalap guýdular. Ol: «Muny üçünji gezek gaýtalaň» diýdi. Olar suwy üçünji gezek guýdular. ³⁵Şeýdip, suw gurbanlyk sypasynyň töweregine aky, çukury doldurdy.

³⁶Agşam gurbanlyk hödürlenmeli wagty Ylýas pygamber gurbanlyk sypasyna golaý gelip, şeýle dileg etdi: «Eý, Ybraýymyň, Yshagyň, Ysraýylyň Hudaýy Reb, bu gün Sen Ysraýylda Hudaýdygyňy, meniň guluňdygymy, meniň bu ähli zatlary Seniň tabşyrygyň bilen edýändigimi subut et. ³⁷Dilegimi eşit, ýa Reb, maňa jogap ber! Bu halk Sen Rebbiň Hudaýdygyňy we olary yz-laryna, Özüňe çagyryandygyňy bilsin». ³⁸Şeýdip, Reb aşak ot inderip, ýakma gurbanlygyny, odunlary, daşlary we topragy ýandyrdy, hatda çukurdaky suwy-da guradyp taşlady. ³⁹Bütün halk muny görüp, ýüzin ýykylyp: «Reb Hudaýdyr! Reb Hudaýdyr!» diýdi. ⁴⁰Ylýas olara: «Bagalyň pygamberlerini tutuň, olaryň ýekejesi-de gaçmasyn» diýdi. Adamlar olaryň baryny tutdular. Ylýas Bagalyň pygamberlerini Kişon çeşmesine getirip, olary şol ýerde öldürdi.

Gurakçylygyň soňy

⁴¹Ylýas Ahaba: «Git-de, iýip-iç, çünki güýçli ýagşyň sesi gelyär» diýdi. ⁴²Şeýdip, Ahap iýip-içmäge gitdi. Ylýas pygamber bolsa Karmel dagynyň çür depesine çykyp, iki bükülip, kellesini dyzalarynyň arasynda goýdy. ⁴³Ylýas pygamber öz hyzmatkärine: «Bar, deňze tarap seret» diýdi. Hyzmatkär deňze tarap seretdi-de: «Ol ýerde görünýän zat ýok» diýdi. Ol hyzmatkärine şol bir hereketi ýedi gezek gaýtalamagy buýurdy. ⁴⁴Ýedinji gezekde hyzmatkär: «Seret, deňizden elniň aýasy kimin bir

bölejik bulut ýokary galyp barýar» diýdi. Onsoň Ylýas pygamber hyzmatkärine: «Git-de, Ahaba at arabasyny taýýarlap, öýüne gitmegini tabşyr, ýogsam ýagşy ony ýolundan saklar» diýdi. ⁴⁵Bir salymdan soň asmanyň ýüzünü gara bulut büräp, ýel turup, güýçli ýagşy ýagdy. Ahap arabasyna münüp, Ýizregel galasyna gitdi. ⁴⁶Ylýasa Rebbiň güýji geldi. Ol donuny biline guşap, tä Ýizregeliň derwezesine çenli uzak ýola Ahabyň önünden ylgaý gitdi.

19-njy bap

Ylýas pygamber Sinaý dagynda

¹Ahap Ylýasyň bar eden zatlary, pygamberleri nädip gylyç bilen öldürendigi barada aýaly Izebele gürrüň berdi. ²Onsoň Izebel Ylýasa çapar ýollap: «Ertir şu wagtlar men seniň özüňi hem şol öldürilen pygamberleriň gününe salmasam, goý, onda hudaýlar maňa-da muny we mundanam beterini görkezsin» diýdi. ³Ylýas bu habary eşidip gorkdy. Ol öz janyny gutarmak üçin gaçyp, Ýahudanyň Beýerşeba galasyna geldi. Ol hyzmatkärini şol ýerde galdyrdy. ⁴Ylýas pygamberiň özi bolsa çölde bir günlük ýol ýöräp, gelip, bir gyrymsy sübse agajynyň aşagynda oturdy-da, öz ölümünü diläp: «Besdir, ýa Reb, indi meniň janymy al, çünki men atalarymdan gowy däldirin» diýdi. ⁵Soňra ol gyrymsy sübse agajynyň aşagynda ýatdy-da, uka gitdi. Ine, birdenkä bir perişde Ylýasy yrap: «Tur-da, iýip-iç» diýdi. ⁶Ylýas pygamber töweregine garanjaklady. Ine, görse, onuň başujunda gyzgyn daşyň üstünde bişirilen çörek bilen bir küýze suw bardy. Ol iýip-içip, ýene-de ýatdy. ⁷Rebbiň perişdesi ikinji gezek gelip, ony yrap: «Tur-da, iýip-iç, ýogsam bu

syýahat gaty uzak we kyn bolar» diýdi. ⁸Ylýas pygamber turup iýip-içdi. Onsoň ol naharyň güýjüne kyrk gije-gündizläp ýol ýöräp, Hudaýyň dagy Horebe^a geldi. ⁹Ylýas pygamber ol ýerde bir gowaga girip, gijäni şol ýerde geçirdi.

Onsoň Ylýasa Rebbiň şu sözi aýan boldy: «Ylýas, sen bu ýerde näme işläp ýörsüň?» ¹⁰Ylýas Oňa şeýle jogap berdi: «Men Hökmürowan Hudaý Rebbe gaty wepaly boldum. Ysraýyllar Seniň ähtiňi unudyp, Seniň gurbanlyk sypalaryňy ýykyp, Seniň pygamberleriňi öldürdiler. Meniň diňe ýeke özüm galdym. Olar şu wagt meniň janyma kast etmek üçin meni yzarlap ýörler».

¹¹Reb Ylýasa: «Daşary çyk-da, dagda Meniň huzurymda dur, çünki Men-Reb şol ýerden geçerin» diýdi. Rebbiň önünde daglary, daşlary ýarýan şeýle bir güýçli ýel turdy, ýöne Reb ýeliň içinde geplemedi. Ýelden soň ýertitrete boldy, ýöne Reb ýertitremede hem geplemedi. ¹²Ýertitremeden soň ot geldi, ýöne Reb oduň içinde-de geplemedi. Otdan soň mylaýym, pessaý ses geldi. ¹³Ylýas muny eşidende, ýüzüni donuna büräp, daşary çykyp, gowagyň agzynda durdy. Ine, bir ses gelip, oňa: «Ylýas, sen bu ýerde näme işläp ýörsüň?» diýdi. ¹⁴Ylýas Oňa şeýle diýip jogap berdi: «Men Hökmürowan Hudaý Rebbe gaty wepaly boldum, çünki ysraýyllar Seniň ähtiňi unudyp, Seniň gurbanlyk sypalaryňy ýykyp, pygamberleriňi öldürdiler. Indi men ýeke galdym. Olar meniň janyma kast etmek üçin meni yzarlap ýörler». ¹⁵Onsoň Reb Ylýas pygambere şeýle diýdi: «Bar, çöl joly bilen zzyňa git-de, Damaska sowul. Ol ýere bar-da, Hazaýylyň başyna ýag guýup, ony Siriýanyň

üstünden patyşalyga saýla. ¹⁶Şeýle hem Nimşiniň ogly Ýehuwyň başyna ýag guýup, ony Ysraýylyň üstünden patyşalyga saýla; Abelmeholadan bolan Şapatyň ogly Elýaşanyň başyna ýag guýup, ony öz ornuňa pygamberlige saýla. ¹⁷Hazaýylyň gylyjyndand gutulany Ýehu öldürer, Ýehuwyň gylyjyndand gutulany bolsa Elýaşa öldürer. ¹⁸Men Ysraýylda Bagal butuna sežde etmedik, ony öpmedik ýedi müň adamy aman galdyrarın».

Elýaşa Ylýas pygamberiň sägirdi bolýar

¹⁹Şeýdip, Ylýas ol ýerden gidip, Şapatyň ogly Elýaşany tapdy. Ol ýer sürüp ýördi. Onuň önünde on iki jübüt öküz bardy. Elýaşa on ikinji jübütiň ýanyndady. Onuň ýanyndan geçende, Ylýas öz donuny onuň egnine atdy. ²⁰Elýaşa öküzlerini taşlap, Ylýasyň zzyndan ylgady. Elýaşa Ylýasa: «Men önürti enem-atam bilen hoşlaşaým, onsoň seniň zzyňa düşeyin» diýdi. Ylýas oňa: «Bar, gidiber, ýöne sen meniň eden işimiň näme aňladýandygyny bilýänsiň» diýdi. ²¹Elýaşa Ylýas pygamberiň ýanyndan gaýdyp, bir jübüt öküzüň boýuntyryklaryny aýryp, olaryň damagyny çaldy. Azalyň agaçlaryny ýakyp, öküzleriň etlerini bişirip, halka paýlady, halk ony iýdi. Ondan soň Elýaşa gidip, Ylýas pygamberiň yzyna eýerip, onuň sägirdi boldy.

20-nji bap

Benhadat Samariýa hüjüm edýär

¹Siriýanyň patyşasy Benhadat özüniň bütin goşunyny toplady. Onuň ýanynda atlar, söweş arabalary bilen birlikde

^a 19:8 *Horep* – bu Sinaý dagynyň beýleki ady.

otuz iki sany han bardy. Ol Samariýa garşy ýoriş edip, onuň daşyny gabap, gala hüjüm etdi. ²Benhadat gala ysraýyl patyşasy Ahaba çaparlardan şeýle habar ýollady. ³Benhadat Ahaba: «Seniň kümşüň, altynyň meniňkidir; seniň iň owadan aýallaryň we iň güýçli ogullaryň-da meniňkidir» diýdi. ⁴Ysraýyl patyşasy Ahab Benhadada şeýle jogap berdi: «Eý, meniň jenap patyşam, seniň aýdyşyň ýaly bolar; men we meniň ähli zadym seniňkidir». ⁵Çaparlar ýene-de Ahabyň ýanyna dolanyp gelip: «Benhadat şeýle diýýär diýdiler: „Men saňa adam iberip, kümşüňi, altynyňy, aýallaryňy, çagalaryňy maňa getirip ber diýdim. ⁶Muňa garamazdan, men ertir şu wagtlar emeldarlarymy seniň ýanyňa ibererin. Olar seniň köşgüňi we seniň adamlaryň öýlerini döküp, gözlerine ýakan zatlaryny alyp gaýdarlar“» diýdi.

⁷Onsoň ysraýyl patyşasy ýurduň ähli ýaşulularyny çagyryp, olara şeýle ýüzlendi: «Serediň! Bu adam pislik agtarýar! Ol çaparlar ýollap, meniň aýallarymy, ogullarymy, altyn-kümşümi talap etdi, men-de boýun gaçyrmadym». ⁸Onsoň ähli ýaşulular we halk Ahaba: «Benhadada gulak asma we onuň bilen ylalaşma» diýdiler. ⁹Şeýlelik bilen Ahab Benhadadyň çaparlaryna şeýle diýdi: «Jenabym patyşa şeýle diýiň: „Bu guluňdan ilki soran zatlaryňy bererin, ýöne seniň meniň köşgümi we ähli adamlaryň öýlerini döküp, gözüňe ýakan zatlaryňy alyp gitmek pikiriň bilen ylalaşmaýaryň“». Çaparlar gidip, oňa bu jogaby yetirdiler. ¹⁰Benhadat ýene-de çaparlaryny Ahabyň ýanyna ýollap, şeýle diýdi: «Men Samariýany ýer bilen ýegsan etmek üçin ägirt uly goşun getirerin. Eger Samariýadan esgerlerimiň owuçlaryny doldurmaga ýeterlik toz tapylsa, goý, onda hudaýlar

maňa muny we mundanam betelerini görkezsin». ¹¹Ysraýylyň patyşasy Benhadada şeýle jogap berdi: «Söweşe ugraýan söweşden üstün çykyp, yzyna dolanyp gelýän esger kimin öwünmeli dälidir». ¹²Benhadat bu habary eşidende, hanlar bilen çadyrda şerap içip otyrdy. Ol öz esgerlerine: «Nyzama duruň» diýdi. Olar gala hüjüm etmäge nyzama durdular.

¹³Şol wagt bir pygamber ysraýyl patyşasy Ahabyň ýanyna baryp, Reb saňa şeýle diýýär: «Bu ägirt uly goşuny görýärsiňmi? Şu gün Men ony seniň eliňe berýärim. Ana, şonda sen Meniň Rebdigimi bilersiň» diýdi. ¹⁴Ahab ol pygamberden: «Bu ýeňiş kimiň üsti bilen gazanylar?» diýip sorady. Ol pygamber: «Bu ýeňiş welaýat häkimleriniň hyzmatyndaky ýaş esgerleriň üsti bilen gazanylar» diýip jogap berdi. Onsoň Ahab: «Urşy kim başlar?» diýip sorady. Pygamber: «Sen başlarsyň» diýip jogap berdi. ¹⁵Onsoň Ahab welaýat häkimleriniň hyzmatyndaky ýaş esgerleri toplady, olar iki ýüz otuz ikidiler. Ondan soň ol Ysraýylyň bütin goşunyny toplady, olar ýedi müňdüler.

¹⁶⁻¹⁷Welaýat häkimleriniň hyzmatyndaky ýaş esgerler günortan hüjüme başladylar. Benhadat bolsa özi bilen ylalaşyk baglaşan otuz iki patyşa bilen çadyrda şerap içip, serhoş bolup otyrdy. Benhadadyň Samariýa iberen esgerleri oňa: «Bir topar esgerler Samariýadan çykyp gelýärler» diýip habar berdiler. ¹⁸Benhadat: «Ýaraşyk üçin gelenem bolsalar, uruşmak üçin gelenem bolsalar olary diri tutuň» diýdi.

¹⁹Welaýat häkimleriniň hyzmatyndaky ýaş esgerler eýýäm ýorişe çykypdylar. Ysraýyl goşuny-da olaryň yzy bilen gelýärdi. ²⁰Olaryň hersi öz garşydaşyny öldürdi. Siriýalylar gaçdylar, ysraýyl goşuny olaryň yzларыndan kowdy. Siriýa patyşasy Ben-

hadat atly beýleki söweş arabaly goşuny bilen gaçyp gutuldy. ²¹Ysraýyl patyşasy Ahabyň baştutanlygyndaky ysraýyl goşuny ýörişe çykyp, siriýalylaryň atly goşunynyň we söweş arabalarynyň üstüne çozup, olary derbi-dagyn etdi.

²²Soňra pygamber ysraýyl patyşasynyň ýanyna gelip, oňa şeýle diýdi: «Git-de, güýç topla, seresaply meýilnama düz, çünki indiki baharda Siriýa patyşasy Benhadat täzeden seniň üstüne hüjüm eder».

Benhadadyň ikinji çozuşy

²³Siriýa patyşasynyň emeldarlary oňa şeýle diýdiler: «Ysraýyllaryň hudaýlary baýyrlaryň hudaýlary bolonsoň, olar bizden güýçli çykdylar. Eger olar bilen düzlükde uruşsak, biz hökman olardan güýçli çykarys. ²⁴Sen şeýle hem patyşalary aýryp, olaryň ýerine welaýat häkimlerini belle. ²⁵Söweşde ýitiren uly goşunyň ýaly, täzeden, şol bir mukdardaky atly we söweş arabaly ägirt uly goşun topla. Soňra olar bilen düzlükde uruş ederis, biz hökman olardan üstün çykarys». Patyşa olaryň sözünü diňläp, aýdyşlary ýaly hem etdi.

²⁶Bahar paslynda Benhadat Siriýa goşunyny toplap, Ysraýylyň garşysyna uruş etmek üçin Apege gitdi. ²⁷Ysraýyl goşuny toplanyp, azyk bilen üpjün edilenden soň, olar siriýalylaryň garşysyna çykdylar. Ysraýyllar olaryň garşysynda iki hatar kiçi geçi sürüsi kimin nyzama durdular. Siriýalylaryň goşuny bolsa tutuş düzlügi doldurdy. ²⁸Hudaýyň adamy Ysraýylyň patyşasynyň ýanyna gelip, Reb şeýle diýýär: «Siriýalylaryň: „Reb baýyr hudaýydyr, düz hudaýy däldir“ diýendikleri üçin, Men bu ägirt uly goşuny seniň eliňe berýärim. Ana, şonda sen Meniň Rebdigimi bilersiň» diýdi. ²⁹Olar ýedi günläp,

biri-biriniň garşysynda düşlediler. Onsoň ýedinji güni uruş başlanyp, ysraýyllar bir günün içinde siriýalylaryň ýüz müň pyýada goşunyny gyrdylar. ³⁰Siriýalylaryň aman galanlary Apek galasyna gaçyp girdiler. Gala gaçyp giren ýigrimi ýedi müň adamyň üstüne diwar ýykyldy.

Benhadat hem gala gaçyp, ol şol ýerdäki bir içki otagda gizlendi. ³¹Benhadadyň emeldarlary oňa: «Ysraýylyň patyşalary, rehimli patyşalar diýip eşitdik. Geliň, jul geýnip, boýnumyza ýüp salyp, özümiziň boýun egýändigimizi görkezmek üçin ysraýyl patyşasy Ahabyň ýanyna gideliň, belki-de, ol seni diri galdyran» diýdiler. ³²Şeýdip, olar jul geýnip, boýunlaryna ýüp salyp, ysraýyl patyşasynyň ýanyna baryp: «Seniň guluň Benhadat: „Haýyş edýärim, meni öldürme“ diýýär» diýdiler. Ahap: «Ol entäk dirimi? Ol maňa dogan ýalydyr» diýdi. ³³Benhadadyň emeldarlary patyşadan ýagşy söze garaşardylar. Olar patyşanyň agzyndan çykan dogan sözünü eşiden batlaryna, ony agzyndan kakyp alyp: «Hawa, Benhadat saňa dogan ýalydyr» diýdiler. Onsoň Ahap: «Baryň gidiň-de, Benhadady meniň ýanyma getiriň» diýdi. Şeýdip, Benhadat Ahap patyşanyň ýanyna geldi. Ahap Benhadady öz söweş arabasyna mündürdi. ³⁴Benhadat Ahaba: «Men kakamyň seniň kakaňdan alan galalaryny yzyna gaýtaryp bererin. Kakamyň Samariýada bazarlar gurşy ýaly, sen hem Damaskda özüňe bazarlar gur» diýdi. Ahap: «Eger sen şu beren wadaňa wepaly bolsaň, men seni boşadaryn» diýdi. Şeýdip, Ahap Benhadat bilen äht baglaşyp, ony boşatdy.

Pygamber Ahaby ýazgariýar

³⁵Pygamberler toparyndan bolan başga bir pygamber Rebbiň tabşyrygy boýunça öz ýoldaşyna: «Meni ur» diýdi. Ol

pygamber ony urmakdan boýun gaçyrdy. ³⁶Onsoň ol pygamber beýleki pygambe-re: «Rebbiň sözüne gulak asmandygyň üçin sen meniň ýanymdan giden badyňa, seni bir ýolbars öldürer» diýdi. Ýaňky pygamber beýleki pygamberiň ýanyndan gitdi. Ýolda oňa bir ýolbars gabat gelip, ony öldürdi. ³⁷Soňra ol başga bir adamy tapyp, oňa: «Meni ur» diýdi. Şeýdip, ol adam pygamberi urup, ony ýaralady. ³⁸Soňra pygamber gözlerini sargy bilen daňyp, ýoluň boýunda patyşa garaşdy. ³⁹Ahap patyşa ýoldan geçip barýarka, pygamber ony çagyryp, şeýle diýdi: «Jenabym, men–guluň söweş meýdanynyň ortarasynnda söweşip ýörkäm, bir esger meniň ýanyma öz ýesir alan duşmanyny getirip: „Şu adamy öz ýanyňda sakla. Eger ol gaçaýsa, sen ony öz janyň bilen ýa-da iki putdan gowrak ^a kümüş bilen tölärsiň“ diýdi. ⁴⁰Men–guluň odur-budur işe güýmenip ýörkä, ýaňky adam ýitirim boldy». Ysraýyl patyşasy oňa: «Saňa edil öz aýdyşyň ýaly jeza berler» diýdi. ⁴¹Pygamber haýal etmän gözlerindäki sargyny aýyrdy. Ysraýyl patyşasy bolsa dessine onuň pygamberleriň biridigini bildi. ⁴²Onsoň pygamber Ahap patyşa: «Reb şeýle diýýär: „Meniň ölüme höküm eden adamymy eliňden goýberendigiň üçin seniň özüň onuň deregine ölersiň, onuň halkynyň başyna geljek bela seniň halkyňnyň başyna geler“» diýdi. ⁴³Ysraýylyň patyşasy Ahap ýüzünü sortduryp, öz öýüne Samariya gaharly gitdi.

21-nji bab

Ahap Nabodyň üzümçiligini eýeleýär

¹Biraz wagtdan soň başga wakalar bolup geçdi. Ýizregel galasynda Samariya

patyşasy Ahabyň köşgüniň ýanynda ýizregelli Nabodyň üzümçiligi bardy. ²Bir gün Ahap Naboda: «Maňa gök önüm ekmäge ýer bolar ýaly üzümçiligini maňa ber, çünki seniň üzümçiligiň meniň köşgüme ýakyndyr. Men onuň deregine saňa ondan has oňat bag bereýin. Eger isleseň, men saňa onuň bahasyny kümüş bilen töläýin» diýdi. ³Emma Nabot Ahaba: «Ata-babalarymdan galan mirasy saňa bermekden Hudaý saklasyn!» diýdi. ⁴Ahap ýizregelli Nabodyň aýdan sözüne ýüzünü sortduryp, gaharly halda öýüne gaýtdy, çünki Nabot: «Atalarymyň mirasyny saňa bermerin» diýipdi. Ahap öýüne gelip, hiç zat iýip-içmezden düşegine geçip, ýüzünü ters öwürüp ýatdy.

⁵Aýaly Izebel Ahabyň ýanyna gelip, ondan: «Sen hiç zat iýmän-içmän, näme beýle ynjalysyz görünýärsiň?» diýip sorady. ⁶Ahap aýalyňa şeýle jogap berdi: «Men ýizregelli Naboda: „Üzümçiligini maňa kümşe sat ýa-da isleseň, onuň deregine saňa başga bir üzümçilik bereýin“ diýdim. Ol maňa: „Üzümçiligimi saňa satjak däl“ diýdi». ⁷Aýaly Izebel oňa: «Ysraýyla patyşalyk edýän sen dälmi näme? Tur, naharyňy iý-de, göwnüňi hoşla; ýizregelli Nabodyň üzümçiligini saňa meniň özüme alyp bererin».

⁸Şeýdip, Izebel Ahabyň adyndan hatlar ýazyp, olary Ahabyň möhüri bilen möhürledi-de hatlary Ýizregel galasynda ýaşayan ýaşululara, beglere iberdi. ⁹Ol hatlarda şeýle ýazylypdy: «Agyz beklemegi yglan ediň-de, Nabody halkyň öňünde törde oturdyň. ¹⁰Onuň garşysynda hem iki sany deýýus adamy oturdyň we olar: „Sen Hudaýy, patyşany näletlediň“ diýip, ol barada güwälik etsinler. Onsoň Nabody galadan daşaryk

^a 20:39 *Iki putdan gowrak* – ýewreyçe bir kikkar. Bu takm. 34 kg deňdir.

çykaryň-da, daşlap öldürin». ¹¹Ýizregel galasynyň adamlary, ýaşululary we begleri Izebeliň özlerine iberen hatynda tabşyryşy ýaly hem etdiler. ¹²Olar agyz beklemegi yglan edip, Nabody halkyň önünde hormatly ýerde oturdylar. ¹³Iki sany deýýus gelip, onuň garşysynda oturdy. Olar halkyň önünde Nabot barada güwälik edip: «Nabot Hudaýy, patyşany näletledi» diýdiler. Şeýdip, olar Nabody galanyň daşyna çykaryp, şol ýerde daşlap öldürdiler. ¹⁴Soňra olar Izebele: «Nabot daşlanyň öldürildi» diýip habar iberdiler.

¹⁵Nabodyň daşlanyň öldürilendigi baradaky habary eşiden badyna, Izebel Ahabyň ýanyna baryp: «Git-de, ýizregelli Nabodyň saňa kümşe satmakdan boýun gaçyran üzümçiligini eýele, çünki Nabot öldürildi» diýdi. ¹⁶Ýizregelli Nabodyň öldürilendigi barada eşiden badyna, Ahap onuň üzümçiligini eýelemäge gitdi.

¹⁷Onsoň tişbeli Ylýas pygambere Rebbiň sözi aýan boldy: ¹⁸«Sen Samariýa patyşalyk edýän ysraýyl patyşasy Ahabyň ýanyna git. Ol häzir Nabodyň üzümçiligindedir. Ol ony öz eýeçiligine almaga gitdi. ¹⁹Sen oňa Reb şeýle diýýär diý: „Sen ilki Nabody öldürdiň, indi hem onuň üzümçiligini eýeleýäňmi? Itler Nabodyň ganyny ýalan ýerinde seniň hem ganyňy ýalarlar“».

²⁰Ahap Ylýasa: «Hä, duşmanym meni ahry tapdyňmy?» diýdi. Ylýas oňa: «Hawa, men seni tapdym, çünki sen Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etmäge ýüz urduň! ²¹Şonuň üçin hem Reb şeýle diýýär: „Men seniň başyňdan bela inderip, seniň ýoguňa ýanaryň! Ysraýylda isle gul bolsun, isle-de azat, parhy yok, Ahabyň erkek nesilleriniň baryny gyrarın. ²²Meniň gaharymy getirip, ysraýyl halkyna günä etdirenligiň

üçin seniň nesilleriňi-de Nebadyň ogly Ýarobgamyň we Ahýýanyň ogly Bagşanyň nesilleri ýaly ederin“. ²³Şeýle hem Reb aýalyň Izebel barada şeýle diýýär: „Izebeli Ýizregel galasynyň golaýynda itler iýer. ²⁴Ahaba degişli bolanlaryň galada ölenlerini itler, düzde ölenlerini bolsa guşlar iýer“» diýdi.

²⁵(Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri etmäge Ahapdan ozduran adam bolmandy. Ol bu pis işleri aýaly Izebeliň itergisi bilen etdi. ²⁶Ahap Reb tarapyndan ysraýyllaryň önünden kowup çykarylan amorlar ýaly butlara sežde edip, iň nejis işleri etdi.) ²⁷Ahap bu sözlere eşidende, ýakasyny ýyrtyp, jul geýnip, agyz bekläp, julda ýatyp, uly gama batdy. ²⁸Onsoň tişbeli Ylýasa Rebbiň şu sözi aýan boldy: ²⁹«Ahabyň özüni Meniň önümde nähili kiçeldendigini gördüňmi? Onuň Maňa boýun egendigi üçin Men belany Ahabyň başyna onuň günlerinde getirmän, ogullarynyň günlerinde getirerin».

22-nji bap

Mikaya pygamber Ahaba duýdurýar
(2 Ýyl ýazgylary 18:2-27)

¹Üç ýyllap Siriýa bilen Ysraýylyň arasynda hiç hili uruş bolmady. ²Üçlenji ýyl Ýahuda patyşasy Ýehoşapat ysraýyl patyşasy Ahabyň ýanyna geldi. ³Ysraýyl patyşasy Ahap öz adamlaryna: «Siz Ramotgilgadyň bize degişlidigini bilýärsiňizmi? Ramotgilgady Siriýa patyşasynyň elinden almak üçin biz entek hiç zat edemzok» diýdi. ⁴Ahap Ýehoşapatdan: «Sen meniň bilen Ramotgilgada hüjüm etmäge gidersiňmi?» diýip sorady. Ýehoşapat ysraýyl patyşasyna: «Menem, halkam, atlaram seniň hyzmatyňdadyrys» diýip jogap berdi.

⁵Ýehoşapat sözüni dowam edip, Ysraýylyň patyşasy Ahaba: «Öňürti Rebden sorap göräý» diýdi. ⁶Onsoň Ysraýylyň patyşasy Ahap dört ýüze golaý pygamberi toplap, olardan: «Men Ramotgilgada hüjüm edeýinmi ýa-da etmäýinmi?» diýip sorady. Olar: «Hüjüm et, çünki Reb ony seniň eliňe berer» diýdiler. ⁷Emma Ýehoşapat: «Bu ýerde sorar ýaly Rebbiň başga pygamberi ýokmy?» diýdi. ⁸Ysraýylyň patyşasy Ahap Ýehoşapada şeýle jogap berdi: «Rebden sorap görmäge ýene bir pygamber bar, ol Ýymla ogly Mikaýa, ýöne men ony ýigrenýärim. Ol maňa hiç ýagşy zatlary pygamberlik etmän, gaýtam diňe betbagtçylyk hakynda pygamberlik edýär». Ýehoşapat: «Eý, patyşa, beýle zatlary diliňe alma» diýdi. ⁹Onsoň ysraýyl patyşasy Ahap köşk emeldaryny çagyryp: «Git-de, dessine Ýymla ogly Mikaýany şu ýere getir» diýdi. ¹⁰Ysraýyl patyşasy bilen Ýahuda patyşasy Ýehoşapat şalyk lybasyny geýip, Samariýanyň derwezesiniň agzyndaky harmanda öz tagtlarynda otyrdylar. Ähli pygamberler olaryň önünde pygamberlik edýärdiler. ¹¹Kenagananyň ogly Sidkiýa özüne demir şahlar ýasap, şuny jar etdi: «Reb şeýle diýýär: „Sen şu şahlar bilen siriýalylaryň üstüne hüjüm edip, olardan üstün çykarsyň“». ¹²Ähli pygamberler şol bir zady pygamberlik edip: «Ramotgilgada git, sen ýeňiş gazanarsyň. Reb ony patyşanyň eline berer» diýdiler.

¹³Mikaýany getirmäge giden çapar oňa: «Ähli pygamberler patyşa biragyzdan hoş sözləri aýdýarlar; sen hem şolar ýaly hoş sözləri aýt» diýdi. ¹⁴Mikaýa: «Rebden ant içýärim, Reb maňa näme diýse, men şony hem aýdarym» diýdi.

¹⁵Mikaýa patyşanyň ýanyna geldi. Patyşa ondan: «Mikaýa, biz Ramotgilgada hüjüm edelimi ýa-da etmälimi?» diýip

sorady. Mikaýa: «Hüjüm et, sen ýeňiş gazanarsyň. Reb ony seniň eliňe berer» diýip jogap berdi. ¹⁶Patyşa oňa: «Maňa Rebbiň adyndan hakykatdan başga zat aýtmazlygy saňa näçe gezek ant içirmeli?» diýdi. ¹⁷Onsoň Mikaýa: «Men bütün ysraýyllary daglardaky çopansyz goýun sürüsi kimin dagynyk halda gördüm. Reb şeýle diýýär: „Bularyň baştutany ýok, olaryň hersi sag-salamat öýüne gaýtsyn“ diýdi». ¹⁸Ysraýyl patyşasy Ahap Ýehoşapada: «Men saňa ol hiç haçan ýagşy zat hakda däl-de, eýsem, diňe betbagtçylyk hakda pygamberlik edýär diýip aýtmadymmy näme?» diýdi.

¹⁹Onsoň Mikaýa şeýle diýdi: «Şonuň üçin hem sen Rebbiň sözüne gulak goý. Men Rebbiň Öz tagtynda oturanyny, gögüň ähli goşunlarynyň Onuň sagynda we solunda ýakyn duranyny gördüm. ²⁰Reb şeýle diýdi: „Ramotgilgada gidip heläk bolmagy üçin, Ahaby kim uryp biler?“ Biri bir zat diýdi, beýlekisi başga zat. ²¹Onsoň bir ruh gelip, Rebbiň huzurynda durup, şeýle diýdi: „Ony men yrarým“. ²²Reb ondan: „Nädi?“ diýip sorady. Ol Rebbe: „Men giderin-de, Ahabyň ähli pygamberlerini ýalan sözlelerin“ diýip jogap berdi. Onsoň Reb oňa: „Sen git-de, ony yr, sen muny başararsyň“ diýdi. ²³Ine, görýäňmi, Reb seniň ähli pygamberlerini ýalan sözletdi. Reb seniň başyňa bela getirer».

²⁴Onsoň Kenagananyň ogly Sidkiýa Mikaýa golaý gelip, ýaňagyna şarpyk çalyyp: «Reb sözüni maňa aýan etmän, saňa aýan eder öýdýäňmi?» diýdi. ²⁵Mikaýa: «Sen muny gizlenmek üçin içki otaga giren güňň bilersiň» diýip jogap berdi. ²⁶Ysraýyl patyşasy Ahap şeýle diýdi: «Mikaýany al-da, ony yzyna, galanyň häkimi Amona we şazada Ýowaşa eltip

ber. ²⁷Ýowaşa we Amona patyşa şeýle diýýär diý: „Mikaýany tussaghana salyň-da, men söweşden sag-salamat dolanyp gelyänçäm, oňa açlykdan ölmezi ýaly ýeterlik çörek bilen suw beriş“». ²⁸Mikaýa: «Eger sen söweşden sag-salamat dolanyp gelseň, onda Reb men arkaly geplän dälidir» diýdi. Soňra ol: «Eý, jemat, muny hemmäňiz eşidiň» diýdi.

Ahabyň ölümi

(2 Ýyl ýazgylary 18:28-34)

²⁹Şeýdip, Ysraýylyň patyşasy Ahap bilen Ýahuda patyşasy Ýehoşapat Ramotgilgada hüjüm etmäge gitdiler. ³⁰Ysraýyl patyşasy Ýehoşapada: «Meni tanamazlar ýaly, men söweşe eşigimi üýtgedip girjek, ýöne sen öz şalyk lybasyňy geý» diýdi. Şeýdip, Ysraýylyň patyşasy eşigini üýtgedip, söweşe girdi. ³¹Siriýa patyşasy öz söweş arabalarynyň otuz iki serkerdesine: «Uly bilen-de, kiçi bilen-de uruşman, eýsem ýalňyz Ysraýylyň patyşasy Ahap bilen uruş ediň» diýip tabşyrdy. ³²Söweş arabalarynyň serkerdeleri Ýehoşapady görenlerinde: «Şu hökman Ysraýylyň patyşasy bolmalydyr» diýip, oňa hüjüm etmek üçin şol tarapa sowuldylar. Ýehoşapat bar sesine gygyrdy. ³³Söweş arabalarynyň serkerdeleri onuň Ysraýylyň patyşasy Ahap dældigini görenlerinde, yzlaryna dolandylar. ³⁴Bir adam ýaýyny çekip, tötänden Ysraýylyň patyşasynyň sowudynyň arasyndan urdy. Patyşa öz arabaçysyna: «At arabasyny yza öwür-de, meni söweşiň içinden çykar, men ýaralandym» diýdi. ³⁵Şol gün söweş gaty gyzgalaňlydy. Patyşa öz söweş arabasynda siriýalylara tarap bakyp durdy. Onuň ýarasynyň gany arabanyň içi bilen aşaklygyna syrlygyp akýardy; ol agşamara öldi.

³⁶Soňra Gün ýaşar çagynda, Ysraýylyň goşunynyň serkerdeleri: «Her kes öz galasyna, her kes öz ýurduna gitsin» diýip jar çekdirdiler.

³⁷Şeýdip, patyşa öldi. Ahap patyşany Samariýa getirip, şol ýerde jaýladylar. ³⁸Ahabyň söweş arabasyny bolsa Samariýa howzunyň başynda ýuwdular. Lolular hem şol howuzda suwa düşerdiler. Rebbiň ähli aýdanlary berjaý boldy: itler onuň ganyny ýalady. ³⁹Ahabyň galan işleri, ähli eden işleri, pil dişinden guran köşgi we ähli guran galalary barada ysraýyl patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandy. ⁴⁰Şeýdip, Ahap ata-babalaryna gowuşdy. Ogly Ahazýa onuň ýerine patyşa boldy.

Ýahuda patyşasy Ýehoşapat

⁴¹Ysraýyl patyşasy Ahabyň şalygynyň dördünji ýylynda Asanyň ogly Ýehoşapat Ýahuda patyşa boldy. ⁴²Ýehoşapat Ýahuda patyşa bolanda otuz baş ýaşyndady. Ol ýigrimi baş ýyl Iýerusalimde patyşalyk etdi; onuň ejesiniň ady Azuba. Ol Şilhiniň gyzydy. ⁴³Ýehoşapat Rebbiň nazarynda dogry işlerini edip, kakasy Asanyň ýollaryndan ýöräp, olardan çykmany. Emma Ýahudadaky seždegähler entek hem aýrylmady. Halk entek hem seždegählerde gurbanlyk berip, ýakymly ysly tütetgi ýakýardy. ⁴⁴Ýahuda patyşasy Ýehoşapat ysraýyl patyşasy bilen ýaraşyk baglaşdy.

⁴⁵Ýehoşapadyň galan işleri, görkezlen gaýduwsyzlygy we eden söweşleri barada ýahuda patyşalarynyň ýyl ýazgylarynda ýazylandy. ⁴⁶Ýehoşapat kakasy Asanyň günlerinde goýbolsun edilen seždegähleriň azgyn erkekleriniň galanyny ýurtdan doly ýok etdi.

⁴⁷Edomda hiç patyşa ýokdy, diňe ýahuda patyşasy tarapyndan bellenen wekil

bardy. ⁴⁸Opyrdan altyn getirer ýaly Ýehoşapadyň deňiz gämileri bardy, ýöne olar Opyra ýetip bilmediler, çünki Esýongebere gelenlerinde, olaryň gämileri çagşady. ⁴⁹Şonda Ahabyň ogly Ahazýa Ýehoşapada: «Goý, meniň adamlarym seniň adamlaryň bilen gämilerde gitsinler» diýdi. Emma Ýehoşapat munuň bilen razylaşmady.

⁵⁰Ýehoşapat ata-babalaryna gowuşdy. Ol atasy Dawut galasynda, atalarynyň ýanynda jaýlandy. Onuň ornuna ogly Ýehoram patyşa boldy.

Ysraýyl patyşasy Ahazýa

⁵¹Ýahuda patyşasy Ýehoşapadyň şalygynyň on ýedinji ýylynda Ahabyň ogly Ahazýa Samariýada Ysraýyla patyşa boldy; ol Ysraýylda iki ýyl patyşalyk etdi. ⁵²Ahazýa Rebbiň nazarynda ýigrenji işleri edip, öz ejesiniň, kakasynyň hem-de Ysraýyla günä etdiren Nebadyň ogly Ýarobgamyň ýollaryndan ýöredi. ⁵³Ol Bagala sežde etdi we edil öz kakasy ýaly, Ysraýyl Hudaýy Rebbiň gaharyny getirdi.

